

TARTU UNIVERSITETET
DET HUMANISTISKE OG KUNSTFAGLIGE FAKULTET
INSTITUTT FOR FREMMEDE SPRÅK OG KULTURER
AVDELING FOR SKANDINAVISTIKK
(Norsk språk og litteratur)

**DET TREDJE PRONOMENET –
BRUKET AV OG HOLDNINGER TIL «HEN» PÅ NORSK**

Bacheloroppgave

Theodor Jaaksoo

Veileder: Eva Liina Asu-Garcia, PhD

TARTU

2026

INNHALDSFORTEGNELSE

INNHALDSFORTEGNELSE	2
1 INNLEDNING.....	4
2 TEORI OG BAKGRUNN	5
2.1 Sosialkonstruktivisme	5
2.2 Det binære systemet.....	6
2.3 Pronomen og kjønn	7
2.4 Feministisk språkendring	9
2.5 Det svenske forbildet	10
2.6 Norge blir med	11
2.7 Språkstyring som grasrotbevegelse.....	12
2.8 Tidligere forskning	14
3 MATERIAL OG METODE	16
3.1 Sosiolingvistisk undersøkelse	16
3.2 Spørreskjema.....	17
3.2.1 Oppdeling av spørsmåla.....	17
3.2.2 Utdeling av spørreskjemaet.....	18
3.3 Bakgrunn til respondentene	19
3.3.1 Dialekt.....	19
3.3.2 Målform	21
3.3.3 Morsmål	21
3.3.4 Alder.....	22
3.3.5 Kønnsidentitet.....	23
4 RESULTAT	24
4.1 Spørsmål om erfaring.....	24
4.2 Spørsmål om atferd	25
4.3 Holdninger	30
4.4 Andre iakttagelser om resultatene	33
5 DISKUSJON.....	34
6 KONKLUSJON	36
RESÜMEE.....	37

Annotatsioon	39
REFERANSELISTE.....	40
Vedlegg 1. Spørreskjemaet.....	46

1 INNLEDNING

Norsk, som andre skandinaviske språk, har lenge hatt to personlige pronomen i tredje persons entall. Disse pronomena har dekket nesten alle behov for folket, men noe har uttrykt at et tredje pronomen kunne være nyttig. En av de tidligste dokumenterte forslagene kom fra Rolf Dunås i 1966 (Dunås, 1966). Ulike grupper så verdien i hans ide, og debatten har levd siden. Endelig i 2015 var «hen» offentlig introdusert i svensk. Norge fulget i naboens fotspor sju år senere i 2022.

Gjennom mine studier følte jeg selvstendig behov for et sånt pronomen. Når jeg oppdaget pronomenet «hen», syntes jeg at det var ikke i bruk. Derfor undersøker jeg med oppgaven min pronomenet «hen» på norsk – menneskers holdninger til det og deres bruk av det. Dette skal jeg gjøre gjennom en sosiolingvistisk undersøkelse med et spørreskjema.

Formålet med oppgaven var å svare på følgende spørsmål:

- Hvor ofte og i hvilke kontekster bruker norsktalere pronomenet «hen»?
- Hva er deres grunner for å bruke eller ikke bruke pronomenet «hen»?
- Hva er deres holdninger til pronomenet «hen»?

I teori- og bakgrunnsdelen skal jeg først sette rammene for kjønn og kjønnsnøytralitet, forklare historien av språkreform med likestilling som mål, beskrive prosessen av «hen» si innføring i svensk og norsk, og sammenfatte tidligere forskning om emnet. Deretter i metodekapitlet skal jeg beskrive oppgavens valg av metode og prosessen for datainnsamling. Da beskriver jeg innsamlede dataet og analyserer det. Til slutt er det diskusjon om oppgaven og en konklusjon.

Jeg vil takke min veileder Eva Liina Asu-Garcia for hjelpen med hele prosessen og for hennes konstruktive og grundige tilbakemelding, lektor Antonina Kostina for rask hjelp med alle mulige små språkmessige spørsmål, lektor Vestein Langseth Lauritsen for hjelpen med språklig redigering og finjustering av ordlyd hos spørreskjemaet og med utdeling av spørreskjemaet, og sist, men ikke minst vår tidligere lektor Øyvind Rangøy for hjelpen med å få kontakter hos norske universiteter.

2 TEORI OG BAKGRUNN

I dette kapitlet beskriver jeg de teoretiske rammene, som jeg bruker for å lage undersøkelse og tolke svare etterpå. Jeg beskriver også relevant bakgrunnsinformasjon når det kommer til pronomenet «hen» og liknende mønstre av språkendring. I tillegg skildrer jeg tidligere forskning på dette emnet.

2.1 Sosialkonstruktivisme

Denne oppgaven bygger jeg på den sosialkonstruktivistiske forståelse av kjønn og samfunn. Ifølge Store Norske Leksikon er sosialkonstruktivisme et syn innen sosiologi, som innebærer den prinsipielle forståelsen at «menneskers forståelse av virkeligheten kontinuerlig formet av personlige opplevelser og erfaringer, situasjoner de befinner seg i og kommunikasjon med andre» (Tjora & Haugseth, 2024). Ting er ikke nødvendigvis plassert i noen kategorier basert på noen *trekk*. På samme sett er ikke *kategoriene* noe som nødvendigvis finnes. Det stemmer selvfølgelig også for kategoriene som «mann» og «kvinne». Før samfunnet fantes det bare virkeligheta, og menneskene tenkt opp kategorier, som en ramme, for å forstå verden bedre og systematisere virkeligheta. Sannheta og menneskers tolkning av det er to ulike ting, og de henger sammen bare så lenge det er mennesker.

Et fundamentalt verk i sosialkonstruktivisme er *The Social Construction of Reality* av Peter Berger og Thomas Luckmann. I boka beskriver de hvordan det sosiale i samfunnet – samhandling og diskusjon skaper samfunnets virkelighet. Den skapelse hender gjennom tre simultane prosesser: (1) *internalisering*, der man ubevisst lærer samfunnets strukturer; (2) *eksternalisering*, der man (gjen)skaper realiteten; og (3) *objektivering*, der man tar for gitt de skapte strukturene (Tjora & Haugseth, 2024). Disse prosessene bør ifølge Berger og Luckmann ikke tenkes om med en temporal ramme, selv om inn i et subjekt skjer de med en visst rekkefølge. En er jo ikke medlemmer av et samfunn, fra øyeblikket en er født. En blir et medlem gjennom disse prosessene. Her får forfatterne fram dialektikken av samfunnet:

The same is true of the individual member of society, who simultaneously externalizes his own being into the social world and internalizes it as an objective reality. In other words, to be in society is to participate in its dialectic.

Til sammen forklarer det *institusjonering*, der denne dialektikk skaper institusjoner, som mennesker samtidig lærer, forstår og skaper. Gjennom et strev mot tilvenning skaper samfunnet strukturer, som blir selvinnyttende (Berger & Luckmann, 1967).

2.2 Det binære systemet

Kjønn som en kategori er en av disse strukturene vi ofte tar for gitt. Sosialt kjønn er distinkt fra biologisk kjønn. Både kategorier ses ofte som binære systemer, med bare to mulige klassifikasjoner: mann eller kvinne. Gjennom å forstå at sosialt kjønn er en sosial konstruksjon, ser vi at det ikke er nødvendigvis binært i det hele tatt. Derfor finnes det også samfunn som har sosiale kjønnssystem med flere enn to kjønn (Britannica Editors, 2025).

Nåtidige forskere understreker også at heller ikke biologisk kjønn er binært (Arrighi, 2025; Bhattacharyya, 2024). Det følger også den sosialkonstruktive forståelsen, for til og med biologisk kjønn som en kategori er en sosial avtale eller *konstruksjon*.

Dette om kjønnets usikkerhet får også fram Simone de Beauvoir i sitt monumentale verk *Det annet kjønn*, når hun skriver «Man fødes ikke en kvinne, man blir det» (Beauvoir, 2000, s. 327). Selv om de Beauvoir skrev det før sosialkonstruktivisme var en del av hovedstrømninga, avspeiler det ideen om kjønnets konstruerthet. Kjønnnet blir en *institusjon* - man internaliserer, objektiverer og eksternaliserer det.

Den franske feministen Monique Wittig skriver i 1983 at:

Gender is the linguistic index of the political opposition between the sexes. Gender is used here in the singular because indeed there are not two genders. There is only one: the feminine, the “masculine” not being a gender. For the masculine is not the masculine, but the general. (Wittig, 1983, s. 64)

Judith Butler bygger på det og de Beauvoir i sin bok *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, når hen¹ skriver at kjønn er *performativt*. For Butler er kjønn ikke et substantiv, en ting – men *ei gjerning*. Et menneske eller det metafysiske subjekt utfører et kjønn. Men samtidig understreker hun at det finnes ikke subjektet før gjerninga. Kjønnssidentitet, i stedet for å være noe et menneske er eller har først og deretter meddeler gjennom de sosiale kjønnsuttrykka, er noe som består av de samme uttrykka. Dette baserer hen også på Nietzsche, når han i *On the Genealogy of Morals* i sin tur påstår at: «*there is no ‘being’ behind doing, effecting, becoming; ‘the doer’ is merely a fiction added to the deed – the deed is everything*» (Butler, 1999, s. 3–33; Nietzsche, 1887/1969, s. 45).

¹ Butler ønsker at andre skal bruke pronomenet *they* om seg selv på engelsk – oversatt til «hen» med Store norske leksikon som forbilde.

På den måte kan det forstås at kjønn er ikke en binær objektiv empirisk kategori, det er heller ikke noe medfødt. Kjønn er noe som vi utfører og deretter forstår og tolker basert på de samme uttrykka.

2.3 Pronomen og kjønn

Kjønn som en grammatisk kategori er ganske utbredt blant verdens språk – ifølge WALSDatasett av 257 språk har 145 ingen grammatisk kjønn. I tillegg har 36 språk fire eller flere kjønn (Corbett, 2013). Det er også noen språk uten denne grammatiske kategori som har kjønnete personlige pronomen, som t. d. engelsk (Siewierska, 2013).

Norsk har både grammatisk kjønn som en kategori og kjønnete personlige pronomen. Personlige pronomen er den eneste ordklassen i norsk som bøyes i kasus. Grammatisk kjønn eller genus er også noe som ord kan bli bøyet i. Men det er også noe et ord kan *ha*. Når personlige pronomen kan bøyes i kasus, kan adjektiver bøyes i genus – substantiver i motsetning *har* genus dvs. genus ved substantiv er noe som adjektiver er bøyet etter og endres ikke hos et substantiv. Det samme gjelder for personlige pronomen, derfor er «han» og «hun» ikke former av det samme ordet, men to forskjellige ord eller dets former (Enger & Kristoffersen, 2000, s. 68-69,109).

Historia om ordet «genus», og dets relasjon til distinksjonen mellom biologisk er også merkbar. Genus er ordet om en grammatisk kategori og er ikke alltid knyttet til sosial eller biologisk kjønn – det kan også være noe som helst kategori å dele substantivene opp i (Theil, 2025). Men på grunn av kategoriens tilsynelatende partielle sammenfall med kjønn på flere språk ble ordet *gender* (i tidligere betydningen *bare* genus eller grammatisk kjønn) tatt i bruk for å skille mellom biologisk og sosialt kjønn (Haig, 2004, s. 87).

Dette når et adjektiv bøyes i genus, som er valgt etter substantivets genus, kalles *kongruens*. Det betyr at det er samsvar i genus mellom orda som hører sammen (Enger & Kristoffersen, 2000, s. 101). Kongruens gjelder vanligvis også når det kommer til valg av personlig pronomen. Det er fordi pronomens innhold er avhengig av dets antedessent – ordet som pronomen viser til. Antedessent er ofte en substantivfrase, og derfor har et pronomen den samme funksjonen (Faarlund et al., 1997, s. 315).

På bokmål brukes personlige pronomen «han» og «hun» vanligvis bare når antedessent er menneskelig, Unntaket er når antedessent er t.d. et dyr eller et skip. For både anaforisk og

deiktisk referanse brukes «han» om mannlige og «hun» om kvinnelige antedesent. Også denne regelen har unntak, nemlig når det kommer til anaforisk referanse er det mulig å bruke personlige pronomen etter naturlig kjønn uavhengig av ordets genus. En kan vise til et postbud eller til ei nattvak med «han», til en statsminister med «hun». Et unntak til unntaket er ordet «barn» som en kan vises til med pronomenet «det», anvendt som personlig pronomen i dette tilfellet. (Faarlund et al., 1997, s. 326–327).

Dette trekker fram forskjellen mellom semantisk eller referensiell kongruens og leksikalsk kongruens. Hanskjønnspronomen kan brukes om *et* postbud og hunkjønnspronomen om *en* statsminister fordi det er semantisk kongruens mellom pronomen og antedesent (Papazian, 2024, s. 265).

Det må legges merke til at pronomenet «den» forekommer brukt som ukjønnnet personlig pronomen i noen norske dialekter og også i muntlig tale (Knudsen, 1949, s. 12; Papazian, 1978, s. 244). Da er pronomenet kongruent leksikalsk, fordi «den» kan brukes både når en viser til hankjønns- og hunkjønnsord.

Disse kjønnete personlige (tredje persons entall) pronomena brukes altså for å referere til personer basert på deres antatte kjønn. Dette kan bli et problem i flere tilfelle, for eksempel: (1) når en viser til et menneske en ikke vet kjønn av (ukjent kjønn); (2) når en viser alminnelig til et menneske av uspesifiserte kjønn (generaliserende); eller (3) når mennesket som er vist til har en kjønnsidentitet som ikke passer inn i de binære kjønnskategoriene (kjønnsoverskridende).² Det siste tilfellet er noe som tidligere vestlige språkvitere nesten aldri tenkte på. Men med nåtidige forståelser av kjønn ser en at, kongruens er ikke mulig med «han» eller «hun» om personen en viser til er ikke-binært. De første tilfeller – det generaliserende og ukjønnete er noe av hovedgrunnene til debatt om kjønnete pronomen. På norsk var det tradisjon å bruke det mannlige pronomenet «han» i disse betydningene.

Nettopp ved unntaket ved det ikke-kongruente anaforiske bruket, var «han» lenge anvendt for å vise til menneskelige antedesent som er intet- eller hunkjønnsord. Med de generaliserende og ukjønnete tilfellene er det selvfølgelig helt mulig at antedesent er i virkelighet kvinne eller ikke-binært. Bruket av «han» her har derfor vært kontroversielt.

Norsk er ikke det eneste språket som har møtt dette problemet. Også på engelsk er det en tradisjon av *he* brukt som generaliserende eller ukjønnnet.

² Betegnelsene er hentet fra Lyngfelt og Ledin (2013), og er forklart i detalj i kapittel 2.5

2.4 Feministisk språkendring

I språkvitenskapelige kretser på 1970-tallet ble dette en stor grunn til debatt. Feministiske språkaktivister ville endre det de så som sexisme i språket og det ukjønnete bruket av «han» og *he* var en stor del av det.

Ann Bodine påstår i sin artikkel at selv om bruk av den tredje person flertall formen *they* i entall med ukjønnnet eller *sex-indefinite* [sic] betydning hadde en lang tradisjon på engelsk, erstattet preskriptive grammatikere det med hankjønnns formen *he* (Bodine, 1975). Bruket av det entalls *they* på engelsk er nå vidt akseptert og basert på eksisterende historiske kilder har sine røtter i 1300-tallet (Oxford University Press, 2026).

Ifølge Bodine brukte de preskriptive grammatikerne inkongruens når det kommer til tall mellom antedeseant og pronomen, som grunnlag for å foretrekke *he* i stedet for *they*, selv om ukjønnnet bruk av *he* ville heller ikke være kongruent når det gjelder kjønn. Denne preferansen forklarer hun med deres androsentrisme og skriver: «linguistically, human beings were to be considered male unless proven otherwise» (Bodine, 1975, s. 133).

Kjell Venås argumenterer i en artikkel om kjønn og pronomen på norsk i motsetning at, tidlige grammatikere bare beskrev reglene de oppdaget i språket. Ifølge han hendte innføring av det ukjønnete *he* ikke basert på ideologiske grunnlag. Venås bruker forekomsten av det *sex-indefinite* «han» i gamle norske sagn og ordtak som bevis for at det maskuline formen har lenge blitt brukt som ukjønnnet (Venås, 1992).

I en tidligere artikkel skriver Gunnvor Rundhovde om det samme fenomenet og mannlige språkviteres påstander om det: «[...] her er *han* brukt der vi skulle venta eit kjønnsnøytralt pronomen. Men det er *ikkje* prov på at *han* var *tenkt* kjønnsnøytralt.» Hun argumenterer at når hun hørte først den ukjønnete formen av «han» med ordet «et menneske» som antedeseant i skole, følte hun at kvinner ikke skulle regnet med som mennesker (Rundhovde, 1985, s. 17–18). For Rundhovde er et ukjønnnet pronomen eller en ukjønnnet uttrykksmåte av den høyeste betydningen: «Likestilling når det gjelder menneskeverd krev alternativ uttrykksmåte» (Rundhovde, 1985, s. 19).

I lys av denne debatten kunne en også helt utelukke fortsettelse med den ukjønnete «han». Selv om «han» har blitt brukt på norsk med en ukjønnnet betydning, er beskrivelsen er ikke helt korrekt, og til tross for at både «han» og *he* har vært brukt i sånn ukjønnnet eller *sex-indefinite* form, er den kjønnsmessige konnotasjon krystallklart. Wittigs ide om det feminine som det

eneste kjønnet og det maskuline som det generelle, har på noen måte blitt omvendt og det generelle eller ukjønnete hankjønnet er umiddelbart iøynefallende.

Fra denne debatten begynte også språkvitere å tenke på et tredje personlig pronomen ved sida av «han» og «hun» på skandinaviske språk, som ei mulighet. Engelsk hadde her på en måte en fordel i sammenligning med norsk. Når feministiske språkaktivister ville finne et ukjønnet pronomen til bruk i engelsk på 70-tallet – etter at det ukjønnete *he* hadde blitt brukt for lenge – hadde de et pronomen å vende tilbake til. Denne entall formen av *they* hadde ikke helt gått fra bruk heller i mellomtida (Bodine, 1975, s. 131).

Norsk hadde ikke et klart valg, for det fantes ikke et sånt historisk forbilde. Tilsvarende pronomen til det engelske *they* – norsk «de» brukes noen ganger som pronomen for en person i entall, men ifølge Norsk referansegrammatikk bare når antedessent er en kvantor, også er «de» brukt ved høflig tiltale til en person, som kan skape misforståelser ved et nytt bruk (Faarlund et al., 1997, s. 330).

Det norske språksamfunnet bestemte å slutte med bruket av «han» i de førnevnte kontekstene, og alternativ som var innført var å foretrekke alternative formuleringen, i flertall med «de», i entall med bruk av passiv eller «han/hun» / «han eller hun».

2.5 Det svenske forbildet

På samme tidspunkt hadde det allerede vokst fram ideen om «hen» på svensk. Det eldste forslaget for et sånt ukjønnet pronomen kom i november 1966 av språkviteren Rolf Dunås. Han foreslo i Uppsala Nye Tidnings spalte om språk pronomenet «hen», for å erstatte de ubekvemme formuleringene «han/hun» og «han eller hun». Han la også merke til at formen ligner *hän* på finsk som er et ukjønnet pronomen (Dunås, 1966). Ifølge Bugge et al. (2024, s. 3) er et lignende forslag nevnt tidligst i norske tidsskrifter i 1976 når en leser skriver inn med spørsmål til avisa Språknytt, om det ville være mulig «å nytte nevninga *hyn* i stedet for *han/hun*». Fra svaret framstår det at «hen» var allerede en etablert del av diskursen: «Slike løsninger har nok vært lansert før (*hen* eller *høn*, genitiv *hens*, *hønnes*). Men svaret legger også til at sjansen for gjennomslag med ei sånn endring er sannsynligvis lav («Du spør, vi svarer», 1976, s. 16).

Pronomenet kom tydelig inn i det svenske språket på 2010-tallet. I sin masteroppgave nevner Krogsæter (2015, s. 9) to viktige punkter i framkomsten av «hen» i Sverige. En av dem var en

barnehage i Södermalm som begynte å bruke det ukjønnete pronomenet, blant andre tiltak, med hensikt å dekonstruere de sterke sosiale kjønnsrollene (Hebblethwaite, 2011). Den andre var ei barnebok av Jesper Lundqvist, hvor hovedkarakteren Kivi ikke har et kjønn og forfatteren viser til Kivi med pronomenet «hen» (Bakk Henriksen, 2012). Som en tredje punkt bør nok også pronomenets bruk i Hovrätten i 2012 nevnes («Hens oppgang har nått hovrätten», 2012).

Men tidlig var «hen» på svensk mest brukt i og assosiert med LHBT-kretser, som tok det i bruk for å overskride kjønnsnormer (Gustafsson Sendén et al., 2015, s. 2; Ledin & Lyngfelt, 2013, s. 143). Deretter var pronomenet ofte brukt i nettblogger, men fra slutten av 2012 også i avisene – til og med i mer konservative (Ledin & Lyngfelt, 2013, s. 154–155). Pronomenet ble derfra også lagt til i Svenska Akademiens Ordlista i 2015 (Torjussen, 2015).

Siden det har pronomenet økt i bruk bredere og blitt mer akseptert (Gustafsson Sendén et al., 2021; Vergoossen, 2021, s. 32–33). En øyesporingsstudie fant også at pronomenet er ikke vanskeligere å forstå eller prosessere på svensk (Vergoossen et al., 2020). Pronomenet er nå normalisert i svensk og kan finnes i ulike kontekster (Vergoossen, 2021, s. 33).

I den svenske forskningen rundt «hen» etablerer Ledin & Lyngfelt (Ledin & Lyngfelt, 2013, s. 145–146) viktig terminologi for språklige funksjoner hos «hen». De deler opp dets funksjoner i fem (som jeg har oversatt til norsk): (1) kjønnsoverskridende, (2) anonymiserende, (3) ukjent kjønn, (4) ubestemt og (5) generaliserende. De skiller også mellom de tre første, som viser til et spesifikt individ og de to resterende, som viser til et generelt individ (Ledin & Lyngfelt, 2013). I en senere undersøkelse på svensk «hen» finner Renström et al. (2022) i tekster er det spesifikke bruket vurdert mer negativt enn det generelle.

2.6 Norge blir med

Debatten om pronomenet kom også snart til Norge, og allerede i 2016 var det en avstemning i Stortinget om å innføre et tredje kjønn, hvor svenske «hen» ble også nevnt («Stortinget sa nei til et tredje kjønn», 2016). Fra 2013 til 2017 økte forekomsten av «hen» også kraftig i norske avisene (Dahl, 2018, s. 86–87). Noen år senere i 2022 ble «hen» også lagt til i norske ordbøker. I vedtaket trakk Språkrådet fram tre funksjoner hos pronomenet: «[...] pronomenet viser til en person når kjønn er ukjent, uvesentlig eller blir holdt skjult, og for å vise til en person som foretrekker pronomenet «hen» fremfor «han» eller «hun».» - altså de ukjent kjønn, ubestemt

«hen» og kjønnsoverskridende «hen», som dets bruksområder («‘Hen’ er offisielt et norsk ord», 2022).

«Hen» er litt av en avviker på noen måter når det kommer til norsk grammatikk. Som nevnt oven har personlige pronomen på norsk kjønn, og pronomena er skilt fra alle andre ordklasser i det at, de kan bøyes i kasus (Enger & Kristoffersen, 2000, s. 109; Faarlund et al., 1997, s. 316). Men det nye pronomenet endrer ikke i bøyning og ifølge offisielle ordbøker er det et kjønnsnøytralt pronomen (Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, u.å.-a; Språkrådet og Universitetet i Bergen, u.å.).

Pronomena utgjør tradisjonelt en *lukket* klasse dvs. en ordklasse, som får ikke nye medlemmer – i motsetning til t.d. substantiver, som er en *åpen* klasse og får stadig nye ord. Denne oppdelinga faller for det meste sammen med skillene mellom grammatiske og leksikalske ord. Alle pronomen er grammatiske ord, fordi de har primært en grammatisk funksjon eller betydning (Enger & Kristoffersen, 2000, s. 48).

Her vil jeg også forklare terminologien litt. «Hen» kalles ofte et kjønnsnøytralt pronomen, men jeg synes at ordet «ukjønnet» er mer treffende. Ukjønnet betyr ifølge NAOB noe som «ikke er knyttet til, avhengig av (menneskers) kjønn» (Det Norske Akademi for Språk og Litteratur, u.å.-b). Et alternativ (eller kanskje synonym i denne konteksten) ville være ordet «umarkert». Fordi nettopp ved de anonymisering, ubestemte og generaliserende brukstilfeller, er hensikten ved å være ukjønnet å også være *umarkert*.

Jeg vil også legge merke til at i spørreskjemaet, som presenteres nedenfor, beskrev jeg «hen» som et «kjønnsnøytral» pronomen, selv om det ble klart gjennom etterfølgende forskning at «ukjønnet» er en mer passende beskrivelse.

2.7 Språkstyring som grasrotbevegelse

Tillegget av pronomenet «hen» inn i norsk er altså ganske merkbart. Lukkede ordklasser får, som navnet også sier, veldig sjelden nye medlemmer. Mange studier av nyord eller neologismer studerer derfor nettopp nye leksikalske ord eller innholdsord, men som debatten rundt «hen» også viser er innholdet også veldig aktuelt hos det (Dahl, 2018, s. 2).

Denne utfordringa av de språklige reglene kommer derfor opp mot språklige *normer*. Her må det også skilles mellom skriftspråksnormer som er offentlig vedtatt og fastsatt, og de internaliserte normer som finnes inn i menneskenes underbevissthet (Mæhlum, 2008, s. 90).

Men som sagt kom «hen» i bruk før det var offisielt vedtatt i både svensk og norsk, i tillegg til det utfordrer det også kjønnsmessige normer i samfunnet. Altså krysser «hen» grenser i tre områder. Her kommer også sosialkonstruktivisme tilbake inn i bildet. Normer konstrueres sosialt, og brudd av normer bringer sosiale sanksjoner med seg (Mæhlum, 2008, s. 91).

Sosiale normer er også avspeilet i språket og språklige normer. «Sanningar blir opplevde gjennom språket [...] Har vi meiningar om språket, kan det vere noko anna vi eigentleg har meiningar om» skriver Helge Sandøy i en artikkel om språkstyring og språkendring (2004, s. 17). Dette synes jeg er veldig aktuelt når det kommer til «hen», og dets normkritiske konnotasjoner.

Sandøy understreker i sin artikkel at språket er et kulturprodukt skapt med politisk formål, og bruker «försvensking» av skåningene og deres språk som en av eksemplene. Når Skåne ble tatt over av Sverige, skiftet deres dialekt språk – dialekten endret seg ikke, men staten fikk skåningene til å tro at de snakket svensk for å skape et homogent folk. Sandøy skriver også at språk i hennes syn trenger språkstyring og normer, også ovenfra, men med klar hensikt til «stor allmenn refleksjon kring språket som symbolkultur» (Sandøy, 2004, s. 22–24).

Ifølge Bugge et al. kan framveksten av «hen» forstås både som en toppstyrt språkplanleggingsprosess, og som ei grasrotstyrt språkendring (2024, s. 2). Selv om Språkrådet begrunnet innføring av «hen» som en konsekvens av det at, pronomenet hadde «kommet i bruk i norsk» (Språkrådet, 2022; gjennom Bugge et al., 2024, s. 2), er framveksten av «hen» ofte forstått som målrettet språkstyring ovenfra. Det er derfor både mulig å tolke «hen» og dets introduksjon, som resultat av endrete kjønnsroller og -normer og en språklig instrument for å oppnå de samme måla (Bugge et al., 2024, s. 2).

Selv om deskriptiv eller beskrivende grammatikk har vært dominerende i språkvitenskap i lenge (Alexandre & Ponsonnet, 2013; Bodine, 1975, s. 129), kan en forstå framveksten «hen» som preskriptivistisk språkendring på den måten som Bodine forklarte den toppstyrte preskriptivistiske innføringa av det generaliserende *he* på engelsk. Bodine sammenfatter et kapittel fra ei bok av Bloomfield og Newmark (1963), med å beskrive lingvistisk preskriptivisme som motivert blant andre grunner av: «[...] *status anxiety accompanying changes in class structure*» (Bodine, 1975, s. 130). Jeg synes at denne begrunnelse til preskriptivisme er også relevant når det kommer til «hen». For på noen måter er det sant at «hen» har blitt foreskrevet inn i norsk, men når Bodines sitat var om androsentristiske grammatikere som hadde hensikt å besvare og reproducere *status quo*, har feministene hatt

motsatt mål. Dette målet har vært *normkritisk* og med intensjon å endre kjønnsstrukturene for å skape et mer rettferdig språksamfunn. Denne gangen er foreskrivere ikke menn i maktposisjoner heller, de er en bredere grasrotbevegelse av talere som vil endre språket siktet, men med edelt mål. Paralleller med tidligere feministisk språkendring og avskaffing av mannsdominerte yrkesord er sterke (Pauwels, 2003).

2.8 Tidligere forskning

Pronomenet «hen» ble tidlig et stort debattenne, og det finnes derfor allerede nokså mye forskning om det. Mesteparten av det er likevel på svensk og om det svenske tilfellet. Om det norske «hen» finns det bare to vitenskapelige artikler.

Det første *Pronomenet hen praktisk og politisk: Ei undersøkning av meninger blant høgskuletilsette om rettskrivingsendringa i 2022* var publisert tidlig 2024 og omfatter analysen av en spørreundersøkelse utført før rettskrivingsendringa i 2022 som lagte «hen» til i norske ordbøker. De fant at støtte for pronomenet var høyt allerede før innføringa, tvers av alder, men med skilnader mellom kjønn og fakultet. Også rapporterte bruket var høyt (opptil 77,5%). De delte opp brukstilfeller etter en diskursanalyse i Krogsæters (2015) masteroppgave, med hovedskille mellom *pragmatisk* og *politisk* bruk (Bugge et al., 2024).

Deres andre artikkel *Labeling gender across and beyond the binary Introduction of the gender-neutral pronoun hen in Norwegian standard language* er på engelsk og omfatter en narrativanalyse om innføring av «hen». De beskriver også et *historisk skifte* når det kommer til språkplanlegging og språkpolitikk, gjennom å respektere en minoritets språkmessige rettigheter i samfunnet (Bugge et al., 2026).

Det finnes også minst fem populærvitenskapelige artikler om pronomenet og fire masteroppgaver, hvor «hen» spiller ei større eller mindre rolle, det meste av disse er også omfattet i Bugge et al. (2024) sin første artikkel. De populærvitenskapelige artikler har vært publisert i Aftenposten Viten: Vindenes (2015), Samtiden: Fridtun (2016) og Språkprat: Doublet (2018), Eide (2019, 2023). Tre av masteroppgavene handler eksplisitt om «hen»: to diskursanalyser, og en korpusanalyse av norske aviser, og den fjerde – en diskursanalyse av nettdebatt, omhandler også pronomenet på noen sider.

Krogsæter (2015) gjennomførte en diskursanalyse om «hen» for sin masteroppgave ved UiB sitt Institutt for samfunnspsykologi, Dahl (2018) analyserte aviskorpus ved UiO sitt Institutt

for lingvistiske og nordiske studier, Rødli (2019) gjennomførte diskursanalyse om forholdet mellom «hen», kjønn og samfunnsendringer ved NTNU sitt Institutt for språk og litteratur og Johansen (2022) utførte den førnevnte diskursanalyse av nettdebatt også ved NTNU sitt Institutt for språk og litteratur.

3 MATERIAL OG METODE

Dette kapitlet forklarer oppgavens valg av metode og metoden selv. Også beskriver jeg spørreskjemaet jeg laget, hvordan det ble utdelt, og bakgrunn til respondentene.

3.1 Sosiolingvistisk undersøkelse

Mitt mål med denne oppgaven var å finne ut hvor utbredt bruket av pronomenet «hen» er og hvilke er nordmenns holdninger til det. Jeg bestemte at den beste måten å undersøke temaet på var gjennom en sosiolingvistisk undersøkelse. Sosiolingvistikks hovedfokus er språklig variasjon på samfunnsnivået og dens mål er å beskrive og forklare det (Akselberg & Mæhlum, 2008, s. 12–13).

Forskning om holdninger er en stor del av sosiolingvistik og andre disipliner innen humaniora, tidligst siden 1930-tallet. Med den økende globalisering av verden og kontakt mellom ulike gruppene i det, har holdninger blitt enda mer aktuelle – også innen språkvitenskap (Kircher & Zipp, 2022, s. 1). Språkholdninger er også veldig viktig i hverdagen til folk, fordi påventete holdninger kan endre hvordan en snakker i ulike sosiale situasjoner (Kulbrandstad, 2015, s. 21–22). På den måten styrer holdninger språkbruket og ordvalget av andre i samfunnet (Bijvoet, 2013, s. 128–129).

Jeg ville undersøke nettopp hvilke norsktaleres holdninger er til pronomenet «hen» og også hvordan det henger sammen med ulike sosiale kategorier. Innsamlete data om respondentenes bruk av pronomenet analyserer jeg mer kvantitativt. Men begrunnelsene for bruket og følelsene om pronomenet er subjektive og statistisk sett ikke veldig generaliserbare, derfor bruker jeg en mer kvalitativ metode for den delen av analysen. Grensa mellom en kvalitativ og kvantitativ undersøkelse er egentlig ikke så klart og en sosiolingvistisk undersøkelse kan både kvalifisere og kvantifisere svar (Akselberg & Mæhlum, 2008, s. 78).

Men basert på dataet, som jeg kunne innsamle er det ikke mulig å gjøre noen generaliserende slutninger eller *inferenser*. Analyse av dataet benytter seg derfor av beskrivende statistisk metode, som er motsetning til inferensiell statistikk. Jeg vil bare *beskrive* materialet gjennom å oppsummere det viktigste hos dataet og forklare det (Triola, 1989, s. 27–29). Systematisk analyse og beskrivelse av dataet på den måten etter et visst formål er hovedpoenget med den type statistikk (Talvik & Salumaa, 2018, s. 6).

3.2 Spørreskjema

For å få en sånn større oversikt over språksituasjonen er spørreskjemaet en vanlig innsamlingsmetode (Akselberg & Mæhlum, 2008, s. 84). Denne metoden er også nyttig og ofte brukt for å se hvordan språkfenomen henger forholder seg til sosiale kategorier (Norrby & Nilsson, 2015, s. 38).

En annen grunn til valg av spørreskjemaet var også rent praktisk – jeg hadde ikke behov for å innsamle respondentenes registrerte språkbruk, som kan gjøres med et intervju – det var nok for min analyse å bare innsamle deres rapporterte språkbruk (Akselberg & Mæhlum, 2008, s. 85). Også var det praktisk sett ikke mulig for meg å analysere det norske språksamfunnets bruk av pronomenet *in situ* med opptak eller gjennom intervjuer, på grunn av den store avstanden.

Det er i hovedprinsipp fem områder som kan undersøkes med et spørreskjema innen sociolingvistikk om en respondent: *atferd, oppfatninger, kunnskap, holdninger og attributter*. Disse kjennetegna kan henge sammen med sociolingvistikk på ulike måter (Norrby & Nilsson, 2015, s. 38; Schleef, 2013, s. 43–45).

Med hensyn til dette var første delen av spørreskjemaet om respondentenes attributter eller bakgrunn. Jeg måtte velge noen attributter som jeg syntes var viktig nok, i at de kunne ha en relasjon til forekomst av de språklige fenomenene. Men også måtte jeg finne balansen og ikke ha for mange spørsmål, fordi folk svarer gjerne til spørreskjemaer som tar mindre tid å svare på (Kost & Correa Da Rosa, 2018, s. 34). Igjen ifølge Norrby og Nilsson er det lurt i en mindre undersøkelse for en oppgave å ikke ha for mange variabler, så at det ikke blir for lite undergrupper når det kommer til analyse (Norrby & Nilsson, 2015, s. 39–40).

3.2.1 Oppdeling av spørsmåla

Mitt spørreskjema hadde fem spørsmål om respondentenes bakgrunn og seks innholdsspørsmål.³ Spørsmåla om bakgrunn var om respondentenes dialekt, foretrukket målform, morsmål, alder og kjønnsidentitet. Spørsmåla om innholdet kan deles opp i to.

For den første delen ville jeg utvide den femdelte oppdelinga nevnt oven. Nemlig synes jeg at de to første spørsmåla var mest rettet til respondentenes *erfaringer* heller enn av de fem områda som kan undersøkes med et spørreskjema innen sociolingvistikk. Første av dem var om hvor

³ Spørreskjemaet kan finnes i vedlegg 1.

ofte de støter på pronomenet «hen». Dette spørsmålet brukte en Likert skala delt opp i fem: aldri – sjelden – av og til – ofte – hver dag. For spørsmål om frekvens er en sånn skala tjenlig, fordi respondenten kan lett velge en mulighet og svare er enkelt å analysere etterpå. En skala med fem valg er negativ fordi respondenten må ikke velge ei side om de velger den nøytrale opsjonen, men er positiv fordi respondenten kan også uttrykke likegyldighet (Kircher & Zipp, 2022, s. 133). Den andre var om i hvilke kontekster de støter på pronomenet og hadde ulike kontekster gitt på forhånd.

De resterende spørsmåla om innhold undersøkte respondentenes *atferd* og *holdninger*. Det tredje spørsmålet var følgende: «Bruker du selv pronomenet «hen»? Hvorfor eller hvorfor ikke?» og fikk informasjon om både atferd og holdninger. Den fjerde var om de brukte noen alternative ukjønnete pronomen og var en atferdsspørsmål. Begge to var åpne spørsmål, og de hadde derfor mulighet for lengre svar, med hensyn til mer kvalitativ analyse. Den siste obligatoriske spørsmål var om respondentene syntes at det var behov i norsk for et sånt kjønnsnøytralt pronomen. I tillegg var det som sagt et frivillig spørsmål, hvor jeg spurte om de ville legge noe til. Med disse spørsmåla kunne jeg igjen få mer innsyn inn i respondentenes holdninger.

Spørreskjemaet ble laget i Microsoft Forms, fordi det er en del av de Microsoft 365 programma, som studerende og ansatte ved Tartu Universitetet har en gratis brukerlisens til, og som kan brukes med universitetskontoen. Derfra er også enkelt å eksportere data til Microsoft Excel, som er også en del av det førnevnte programma, for å analysere det innsamlete dataet.

3.2.2 Utdeling av spørreskjemaet

Jeg syntes at den beste måten å få inn en stor mengde av seriøse svar var å dele spørreskjemaet blant studentene og ansatte i universiteter, i stedet for t.d. dele det ut på sosiale media eller blant bekjente. Heldigvis har Tartu Universitet og våre lektorer gode kontakter med ulike norske universiteter. Jeg laget en liste over lektorer i Norge jeg hadde møtt eller som var anbefalt av våre nåværende eller tidligere lektorer. Til slutt endte jeg opp med en liste over kontakter hos sju norske universiteter: UiO, OsloMet, UiA, USN, UiB, NTNU og UiT. Målet var også å få en bred oversikt av ulike dialektområder i Norge. Det var flere universiteter, som jeg kunne ha skrevet til, men hos disse kunne jeg enkelt få en person å sende det til, og jeg syntes at det var et stor nok antall.

Jeg fikk ikke svar fra alle universiteter og noen svar var også negative på grunn av sterke regler rundt utdeling av spørreskjemaer til epost-lister. Hos mange universiteter var det behov for å få spørreskjemaet godkjent på forhånd med t.d. noe fra ledelsen av instituttet. Jeg prøvde å få spørreskjemaet godkjent hos disse universitetene, men ofte fikk jeg ikke svar eller kunne ikke se selve svaret, fordi spørsmålet mitt var offisielt opprettet som en sak, tildelt et saksnummer og svaret var bare tilgjengelig med universitetskonto.

Derfor prøvde jeg også sende spørreskjemaet til ulike studentorganisasjoner, som jeg syntes kunne ha vært hjelpsomme eller interesserte. Spørreskjemaet i samme ånd delt med Foreningen FRI, som driver aktivt med progressive og skeive temaer. Dessverre fikk jeg heller ikke positive svar fra mange av disse organisasjonene. Spørreskjemaet ble også delt i en sørlandsk Facebook gruppe senere, for å prøve å få et mer representativt utvalg av respondentene.

Fordi spørreskjemaet fikk ikke et tilfredsstillende antall av respondenter fra noen universiteter ba jeg hjelp fra noen av våre studenter som har kontakter i Norge, for hjelp med deling av spørreskjemaet.

Spørreskjemaet var først sendt ut på den 27. februar og var lukket på den 1. mai. Til slutt fikk spørreskjemaet 176 svar.

3.3 Bakgrunn til respondentene

Svara til de første fem spørsmål kunne brukes til å få en oversikt over respondentenes sosiale bakgrunn. Utvalg av respondentene ble ganske representativ av hele Norge i nesten alle fem områder.

3.3.1 Dialekt

Målet var å få en bred oversikt over hele det norske dialektområdet. I første spørsmål spurte jeg derfor etter respondentenes dialekt. Spørsmål hadde fem forhåndsgitte valg, som var basert på den firedelte oppdelinga fra Store Norske Leksikon: (1) østlandsk, (2) vestlandsk, (3) trøndersk, (4) nordnorsk (Venås & Sjøkkeland, 2026). Med innspill fra vår Sørlandske lektor og inndeling av Norge inn i fem landsdeler, ble sørlandsk lagt til som et femte valg. Respondenter kunne også skrive inn noe annet under valget «annet». Selvfølgelig er grenser mellom dialektene ikke så klare i virkeligheta. I tillegg er det mange som på grunn av endrete

bosted, ikke snakker en *ren* dialekt. Oppdeling av norsk inn i dialektene er derfor ganske subjektiv, men jeg syntes at den rapporterte dialekten, kunne vært nyttig for analyse, for å se om det finnes noen samsvar mellom dialektområde og bruk av pronomenet.

Mens det er vanskelig å få en oversikt over oppdelinga av hele det norske folket etter deres dialekt, kan befolkning i landsdelene sammenlignes og brukes i stedet. Det er igjen selvfølgelig en del vansker med den tilnærming, mest på grunn av grensene og områda rundt, som dels opp veldig skarpt. Men det kan gi oss noen innsyn inn i norske dialekter og deres antall talere likevel. Ifølge Store Norske Leksikon (Thorsnæs, 2026) er befolkning i de norske landsdelene som prosentandeler i 2023 sånn: Østlandet – 51%, Vestlandet – 25,7%, Nord-Norge – 8,8%, Trøndelag – 8,7% og Sørlandet – 5,8%.

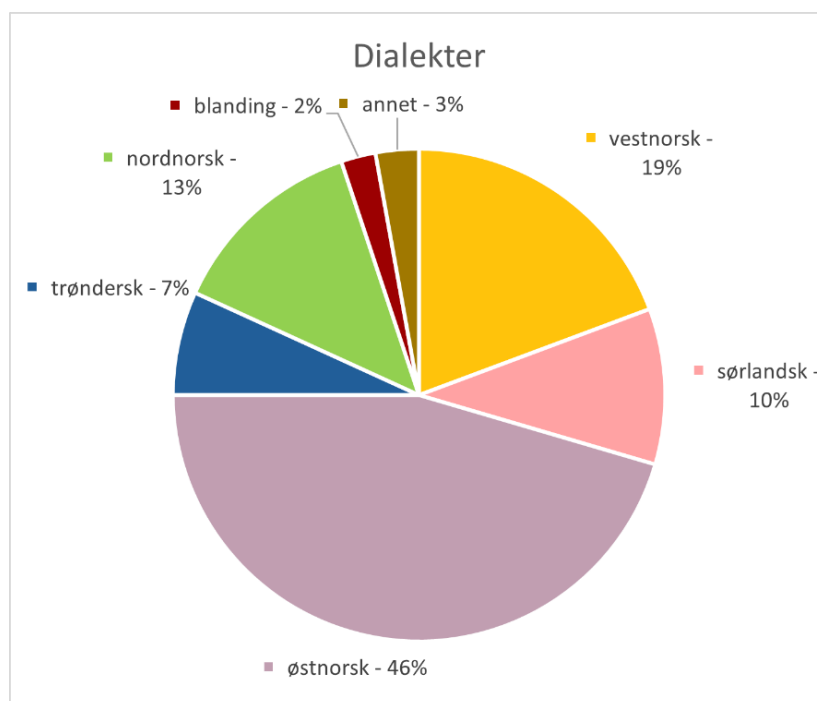

Diagram 1. Oppdeling av respondentene etter dialekt

Diagram 1 viser at denne oppdelinga avspeiler ganske nært oppdeling fra mine respondenter, altså mitt utvalg er nokså representativt. Som ventet var østnorsk den største gruppen med 46% (80), vestnorsk den neststørste gruppen med 19% (34) og nordnorsk på tredje plass med 13% (23). De mindre gruppene var sørlandsk med 10% (18), trøndersk med 7% (12) og blandet dialekt med 2% (4). Til sist svarte 3% (5) med «annet» på spørsmålet.

Noen dialektområder er underrepresentert i sammenligning, med de virkelige andelene: vestlandsk mest (–6,7%), østlandsk (–5%) og trøndersk minst (–1,7%). De andre to er overrepresentert: nordnorsk (+4,2%) og sørlandsk (+4,2%). Det merkbareste av disse er nok

vestlandsk som er mer en fjerdedel mindre i mitt utvalg og sørlandsk som er nesten dobbelt så stor. Størrelse av den sørlandske kontingenten er enda merkbare, fordi jeg fikk ingen svar fra UiA, som var det eneste sørlandske universitetet jeg sendte skjemaet til.

3.3.2 Målform

Også preferansen av respondentenes målform kan antas å være ganske representativ av Norge som helhet. Det er dessverre ingen statistikk over den foretrukne målformen hos hele befolkningen, men det finnes oversikt over målformsbruket i norske skoler. Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) var det 11,1% av alle elever i grunnskolen, som hadde nynorsk som hovedmål i 2025 – det er en nedgang av 6,6% fra året 1992 (SSB, 2026a). Det kan derfor antas at andel av nordmenn som bruker nynorsk er over 11,1%, men ikke langt over 17,7%.

2. Hvilken målform bruker du?

Diagram 2. Andel respondentene etter den foretrukne målforma

Det avspeiler ganske nært prosentandel hos mine respondenter, som er synlig på diagram 2. Den resulterende 14% av nynorskbrukerne ligger rett i midten av 11,1% og 17,7% av nynorskbrukerne i grunnskolen fra fjor og 34 år siden, og ligger derfor antakelig ganske nært til prosent av nynorskbrukerne i hele landet.

3.3.3 Morsmål

Diagram 3 viser at 85% av respondentene hadde norsk som morsmål. Jeg bestemte å også telle med fremmedspråklige, for å analysere det norske språksamfunnet bredere.

Andel av den norske befolkninga, som har norsk som morsmål eller førstespråk er ikke en statistikk som SSB innsamler. Den næreste statistikken for sammenligning var andel av innvandrere og norskfødte med to innvandrerforeldre i Norge. Heller ikke denne statistikken er perfekt, for det er jo fullt mulig å ha et andrespråk som morsmål, selv om en ikke har to innvandrerforeldre, og også å ha norsk som morsmål med to innvandrerforeldre, men ei bedre sammenligning var ikke mulig. Ifølge SSB er denne andelen av befolkningen til sammen 21,7% (SSB, 2026b).

3. Er norsk ditt morsmål?

Diagram 3. Andel respondentene etter morsmål

3.3.4 Alder

Grensene for aldersgrupper valgte jeg etter en standard fra det britiske statistikkbyrået, som var den eneste offentlige standarden jeg kunne finne på nettet (GSS Harmonisation Team, 2020). Utdelinga fra GSS ble endret litt, med å slå sammen gruppene 65-74 og 75+ fordi bare en av mine respondenter var i den siste aldersgruppen. Dersom er respondentene også delt opp i mer ensartete grupper av 20 år hvert.

Den yngste respondenter var 18 år gammel og den eldste var 81, gjennomsnittlige mediane alderen ble 39,6 år (39,5 for kvinner, 41,4 for menn, 26,4 for ikke-binære og 24 for andre).

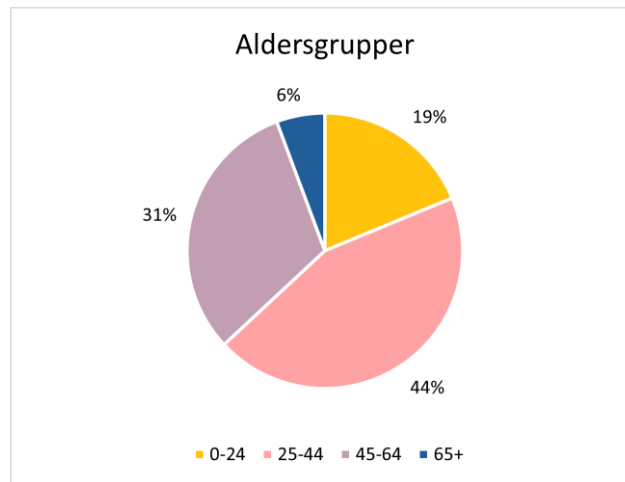

Diagram 4. Respondentene delt opp i aldersgrupper

På diagram 4 kan det ses at, en femtedel (33) av respondentene var 24 og under, litt under halvparten (78) mellom 25-44, omtrent en tredjedel (55) var i gruppe 45-64, og 10 respondenter var 65 og over. Alt i alt var det et ganske jevnt utvalg, med kvinner som svarte på skjemaet yngre enn menn.

3.3.5 Kjønnssidentitet

Kjønnssidentitet blant respondentene er ikke representativ av hele befolkninga. Selv om det er litt flere kvinner enn menn i verden, var andelen blant mine respondenter sterkt partisk mot kvinner, som er synlig på diagram 5.

5. Hvilket kjønn identifiserer du deg som?

Diagram 5. Kjønnssidentitet blant respondentene

Det kan forklares på to måter. Først er det flere kvinner enn menn, som har høyere utdanning ifølge SSB, til sammen har 43,3% av kvinner og 32,7% av menn utdanning på universitets- og høgskolenivå (SSB, 2025). En annen grunn til dette resultatet kan være at kvinner er mer sannsynlig å svare på undersøkelser (Becker & Glauser, 2018, s. 82).

4 RESULTAT

I dette kapitlet vil jeg analysere svara på spørsmål, som undersøkte bruket av og holdninger til pronomenet «hen» og plassere dem inn i den større konteksten.

4.1 Spørsmål om erfaring

De neste spørsmåla var de to spørsmåla om framkomsten av «hen» bredere eller om respondentenes egne erfaring med pronomenet «hen». På diagram 6 ses det svara for spørsmålet «Hvor ofte støter du på pronomenet «hen»?».

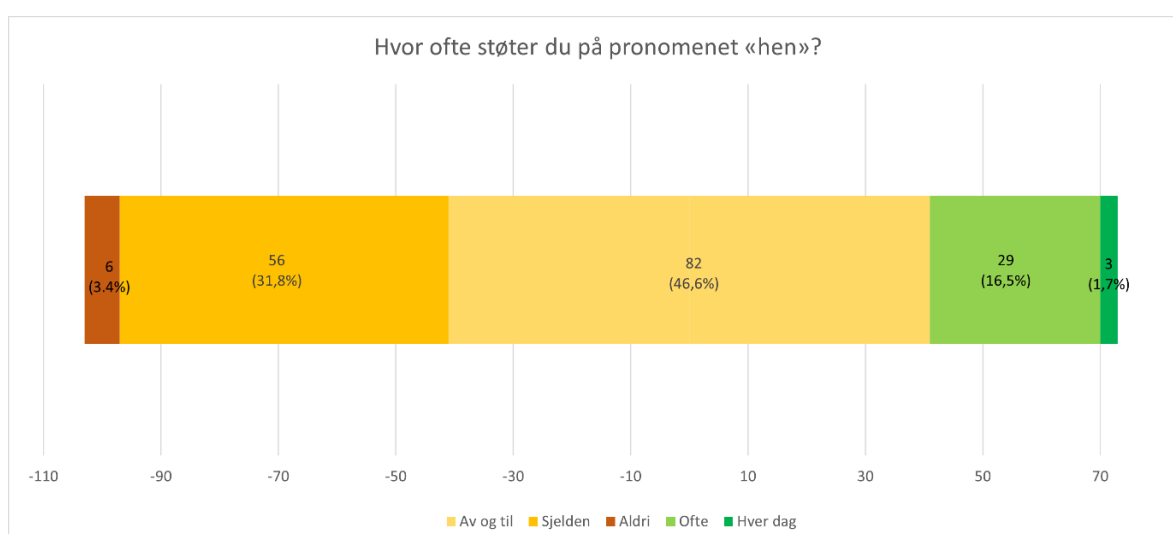

Diagram 6. Hvor ofte støter respondentene på «hen»

Nesten halvparten av respondentene sa at de støter på pronomenet av og til, dvs. valgte det nøytrale valget. Av de andre svarte langt flere at de støter på ordet sjeldnere. Til sammen svarte under en femtedel at de støter på ordet oftere og derav bare 1,7% at de støter på det hver dag. Denne statistikken synes å vise at «hen» er ikke ennå en veldig vanlig eller daglig del av språket. Av de seks respondentene som svarte, at de støter aldri på «hen» hadde fire (66,6%) et annet morsmål enn norsk.

På diagram 7 er svara på spørsmål om i hvilke kontekster respondentene hadde støtt på «hen» synlige. Her kunne respondentene velge flere enn ei mulighet.

Diagram 7. I hvilke kontekster dukker «hen» opp oftest

Den dominerende konteksten ble media, som var nevnt 137 ganger blant 176 respondenter. De neste tre kontekster – skole/utdanning, (dagligdagse) samtaler og arbeidsmiljø – var nokså tett mot hverandre, fra omtrent 90 til 60 ganger. Den siste forhåndsgitte kontekst var reklame, som dukket opp bare 7 ganger. Fra respondentenes innskrevne svar framkom det fire, som jeg syntes måtte fremheves: internettet, litteratur, fagartikler og offentlig kommunikasjon. Tre av respondentene svarte også her at de hadde aldri støttet på «hen», denne gangen hadde en av dem et annet morsmål enn norsk.

4.2 Spørsmål om atferd

Spørsmåla 8-9 var om respondentene selv bruker «hen» eller bruker de noen alternativer. Både var i fri form, og de kunne selv skrive inn hva de ville.

Det åttende spørsmål var presentert til respondenter på følgende måte: «Bruker du selv pronomenet «hen»? Hvorfor eller hvorfor ikke?». Fordi første delen av dette var et ja/nei spørsmål, ventet jeg også klare «ja» eller «nei» svar, med lengre begrunnelser. Men det hendte at flere svarte på spørsmålet veldig kort med bare «av og til», «sjelden» eller et annet frekvensuttrykkende tidsadverb. Alle av disse svar (selvfølgelig unntatt fra dem som svarte med «aldri») kategoriserte jeg under «ja», og analysen tar ikke hensyn til denne forskjellen mellom positive svar.

Det framkom også en større misforståelse når det gjelder ordlyden. Ved noen enkelte svar var det klart at respondenten forstod spørsmålet «Bruker du selv pronomenet «hen»?», i betydelsen «vil du at andre skal bruke pronomenet «hen» om deg?». Kanskje var det i forbilde av engelsk

hvor en ofte sier «*I use they/them pronouns*» for å si, at en vil at andre skal bruke pronomena når de snakker om hen. Det ble klar gjennom at disse respondentene svarte med t.d. «Nei, identifiserer meg som kvinner og bruker derfor hun/henne» eller «Har ikkje noko spesielt imot at folk bruker det om meg, men inkluderer det ikkje når folk spør meg om kva pronomen eg bruker». Med sju svar til sammen var det klart at respondenten hadde misforstått spørsmålet på denne måten. Ved et av disse var det mulig å se fra andre svar at respondenten faktisk brukte pronomenet, og dette svaret var gjenkategorisert. Andre svar var ikke inkludert i denne delen av analysen. Det er mulig at andre som bare svarte med «nei», misforsto spørsmålet på samme måte, men fordi det er umulig å bekrefte, klassifiserte dem under «nei» for analysen her.

I tillegg var det to respondenter som ikke svarte på spørsmålet. Til sammen var det derfor 8 svar som ikke kunne analyseres under dette underkapitlet. Diagram 8 viser svara blant de resterende 168 respondenter.

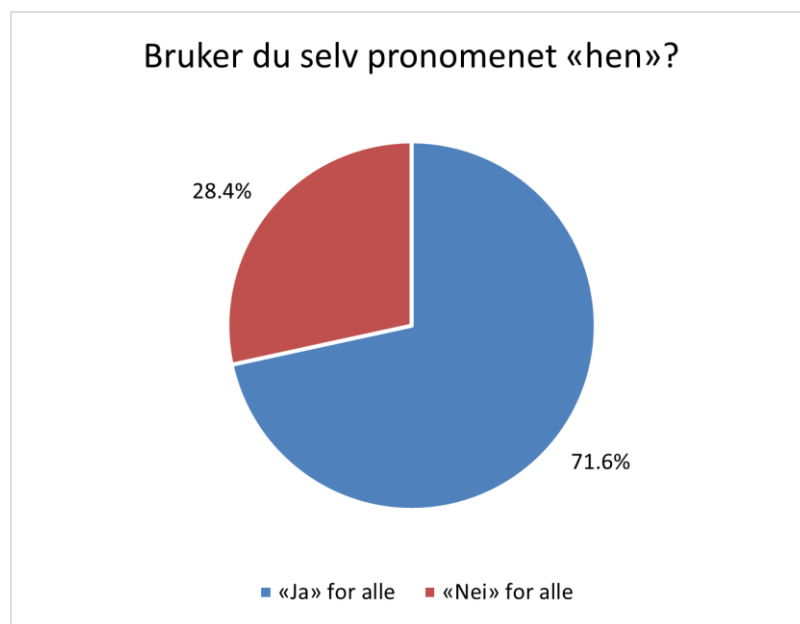

Diagram 8. Bruket av «hen» blant alle respondenter

Oppdeling blant alle respondentene ble overveldende på den positive sida med nesten 72% som svarte «ja». Den oppdelinga endrer kraftig når en også tar de sosiale faktorer med i analysen.

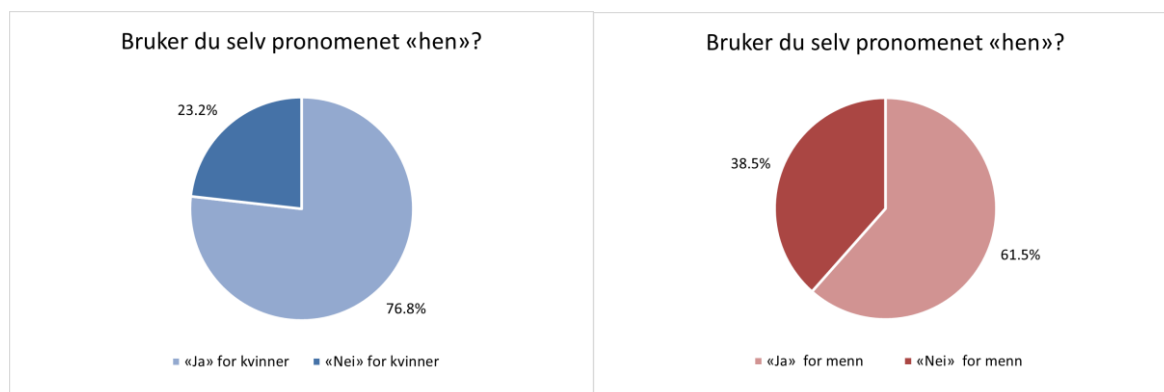

Diagram 9. Bruket av «hen» blant kvinner og menn

Delt opp etter kjønn framkommer det en klar forskjell, når det sammenlignes med diagram 8 oven. Kvinnelige respondenter er 5% mer sannsynlig å bruke «hen», som kan ses på den venstre sida av diagram 9. Mannlige respondenter er 10% mindre sannsynlig og bruke «hen», som kan ses på den høyre sida av diagram 9. Forskjellen mellom kjønna er derfor over 15%. Alle respondenter med en annen kjønnsidentitet svarte «ja» på spørsmålet, men utvalg var veldig liten (5). Den ene respondenter som ikke ønsket å svare på spørsmålet om kjønnsidentitet svarte «ja» på spørsmålet.

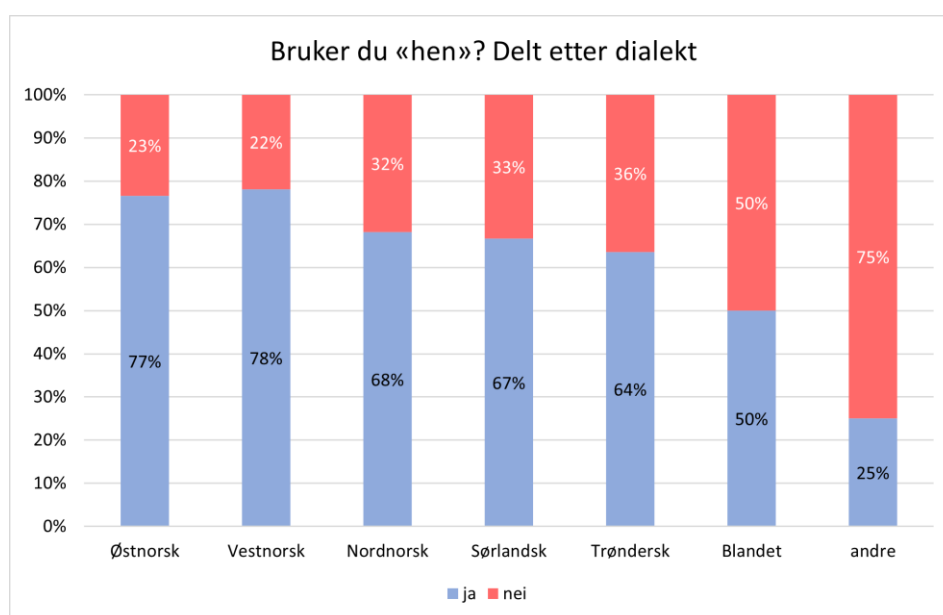

Diagram 10. Bruket av «hen» delt etter dialekt

Svara delt opp etter respondentens dialekt, synlig på diagram 10, danner et interessant bilde. Blant de største gruppene av østnorsk og vestnorsk er andelene av positive og negative svar veldig like og klart annerledes fra andre dialekter. Selv om de to dialektene er ganske forskjellige har de også en del felles – både har en variant med bare to kjønn t.d., men kanskje

mer viktig er at både inneholder store bymål: Oslo-dialekt og bergensk. Når jeg ser på den klare skilnaden mellom øst- og vestnorsk og de andre tre dialektgruppene, kommer nettopp forskjellen mellom by og land til minne.

Blant de som svarte «blandet» eller «andre» på dialektspørsmålet er bildet også klart annerledes fra de fem dialektene. Her må det igjen legges merke til at antall svar for både grupper er veldig liten (4 og 5 hhv.), men oppdelinga bøyer seg klart på den negative siden (62,5% mot 37,5%). En mulig grunn til det kan være at disse talere er mindre bekvemme med deres språk og tar ikke nye ord så fort i bruk.

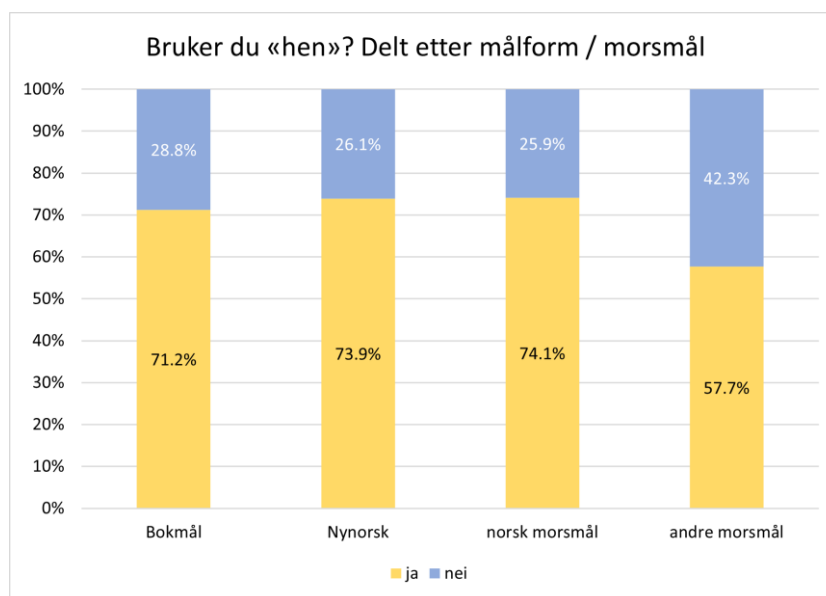

Diagram 11. Bruket av «hen» delt etter målform/morsmål

Når svara for spørsmålet om respondentene bruker «hen» blir delt opp etter målform, som er synlig på diagram 11, er det bare en veldig liten forskjell (< 3%) mellom bokmål-brukere og nynorsk-brukere. Utvalg blant målformene er, som nevnt, veldig ulike, så ingen store slutninger kan trekkes herfra. Det samme gjelder også når svar er delt opp etter morsmål, men forskjellen er merkbart større her (16,4%). Dette kan sammenlignes med oppdelinga blant respondenter som svarte «annet» til dialektspørsmålet, på diagram 10, for det er en del overlappe her. Det er ganske klart at andelen «hen»-brukere er lavere blant norsktalere, enn blant dem med et annet morsmål.

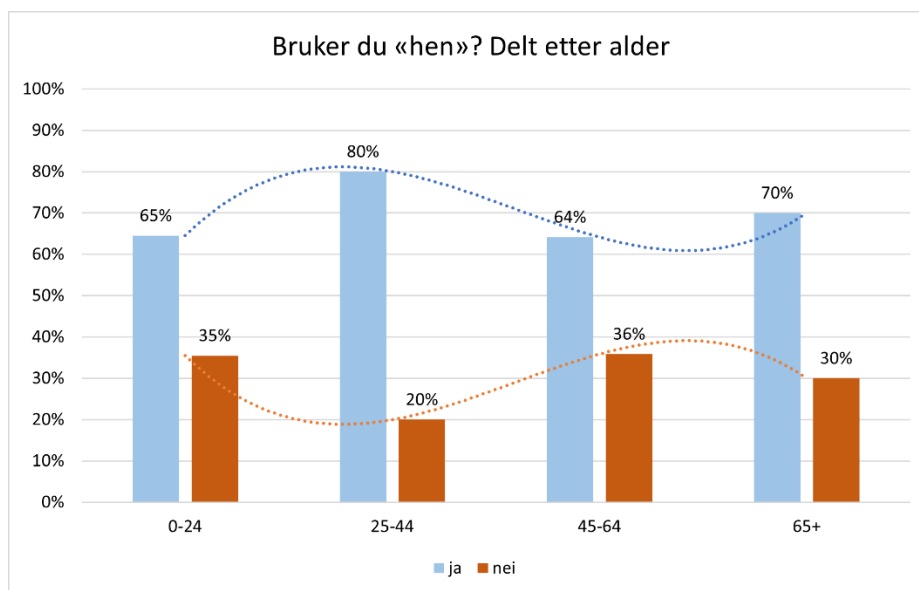

Diagram 12. Bruket av «hen» etter aldersgrupper

Fra bruk av «hen» delt opp etter alder framkommer det ingen klar tendens, som er synlig på diagram 12. Bruket er høyest blant gruppe 25-44, og er nesten like mellom på begge sider av den i grupper 0-24 og 45-64. Men blant den siste gruppen blir det høyere igjen, men det må legges merke til at gruppen er også den minste med bare 10 respondenter og forskjellen fra den forrige gruppen er liten. Alt i alt ville jeg bare påpeke at bruket av «hen» er høyest blant aldersgruppe 25-44.

På diagram 13 kan det ses svar på spørsmålet om respondenter brukte andre pronomen med samme funksjon som «hen».

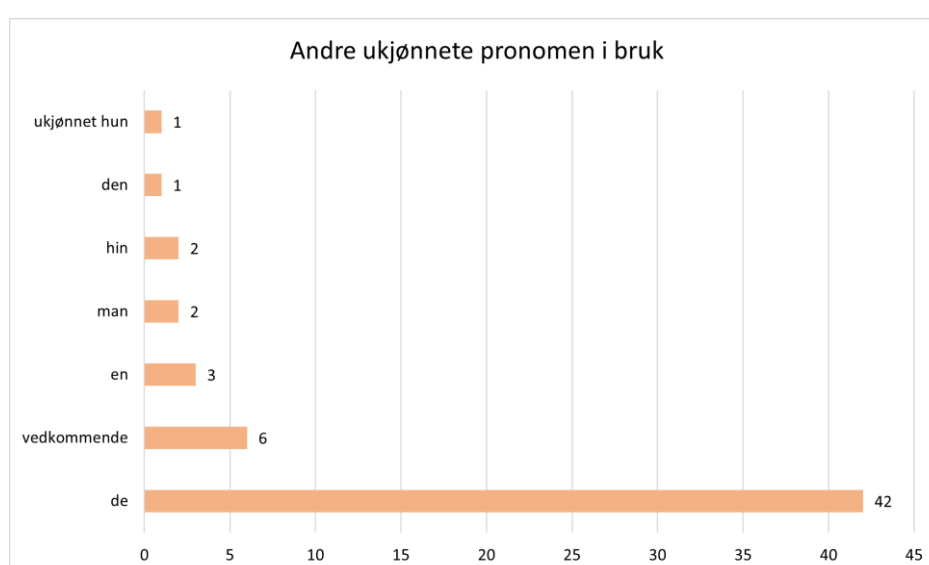

Diagram 13. Andre ukjønnete (sg. 3.p) pronomen i bruk med antall nevninger

Det er klart at pronomenet «de» brukt i entall framkommer oftest. Mange respondenter nevnte også engelsk som forbildet. Det tredje person flertallspronomen brukt på den måte var nevnt av nesten en fjerdedel av respondentene. Den median alder for en «de»-bruker var 31 år og ingen i aldersgruppen 65+ bruket «de» på den måten. Av disse respondentene svarte også 15 stykker at de foretrekker «de» over «hen» som ukjønnnet pronomen. I motsetning svarte også en del respondenter at de føler at entallsformen av «de» ikke passer inn i norsk. Det var 9 slike respondenter i alt og median alder ble 41. Disse respondenter sa at bruket av «de» i entall føles galt på norsk, og brukte ordene: «misvisende, vrient, kunstig og krøkkete» for å beskrive dette bruket.

Det var også merkbar at 5 respondenter som foretrekker å bruke formuleringen «han/hun» i stedet for «hen» eller alternativer. Det neste mest brukt var forskjellige såkalte ubestemte pronomen «vedkommende, en, man», med 11 nevninger totalt. Interessant var også to respondenter som bruker «hin» som alternativ og respondenten som sa at hen bruker ukjønnnet «hun» som er også lov på norsk.

4.3 Holdninger

På diagram 14 er svara på det siste obligatoriske spørsmålet om hva respondentene syntes om kjønnsnøytrale pronomen generelt synlig. Spørsmålet var ikke nøyaktig om «hen» og var åpen til at respondentene kunne ha foretrukket et alternativ.

10. Synes du at det er behov for kjønnsnøytrale pronomen på norsk?

Diagram 14. Holdninger behovet for kjønnsnøytrale pronomen

Som en også kunne ha forventet er andelen som synes norsk har behov for kjønnsnøytrale pronomen høyere enn andelen som bruker «hen». Over tre fjerdedeler synes at det er behov for sanne pronomen. Tallene blir mer interessante når også sosiale faktorer er tatt med i analysen.

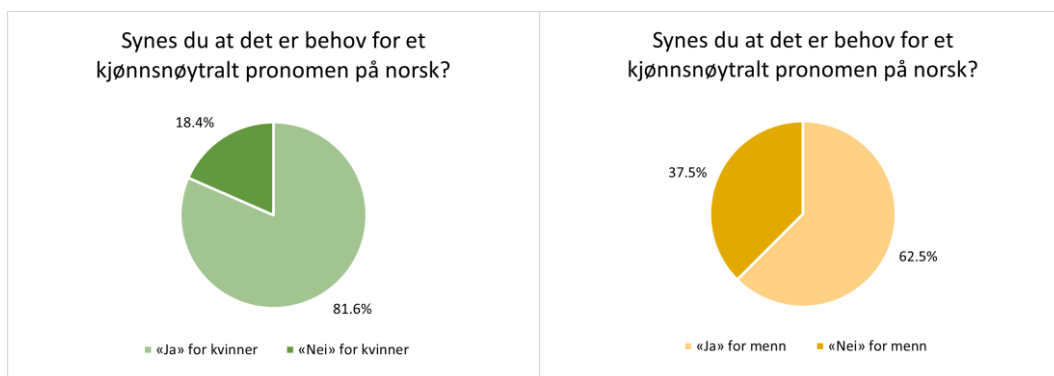

Diagram 15. Holdninger delt etter kjønn

Oppdelinga etter kjønn – som kan ses på diagram 15 – følger mønsteret fra spørsmål om generelle bruket av «hen», med en klar forskjell mellom kvinner og menn. Igjen svarte flere av de kvinnelige respondentene «ja» på spørsmålet. Denne gangen blir forskjellen 19,1%. Det bekrefter tendensen for kvinner å være språklig sett mer innovativ og raskere å følge trender eller endringer enn menn. Alle respondentene med andre kjønnsidentiteter svarte positivt også på dette spørsmålet, som er ikke overraskende. Den ene respondenten som ikke ønsket å svare på spørsmålet om kjønnsidentitet svarte «nei» på dette spørsmålet.

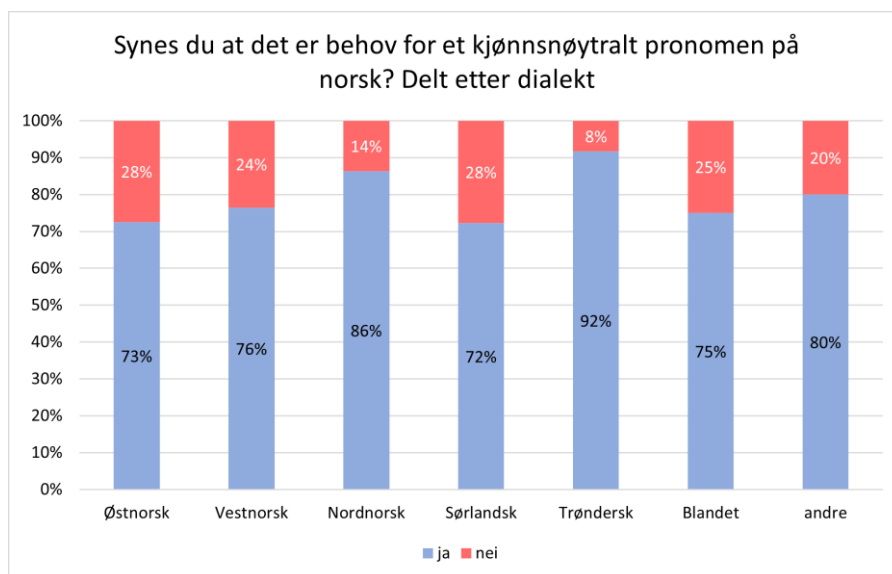

Diagram 16. Holdninger delt etter dialekt

På diagram 16 kan det ses at delt opp etter dialekt gjentar mønsteret fra spørsmål om bruket av «hen» seg ikke. I stedet er det en sør-nord forskjell mellom Sør-, Øst- og Vestlandet og Trøndelag sammen med Nord-Norge. Men til og med denne forskjellen er ikke veldig sterk. Basert på dette diagrammet kan det ikke sies at dialekten og holdning til behovet for kjønnsnøytrale pronomen er knyttet.

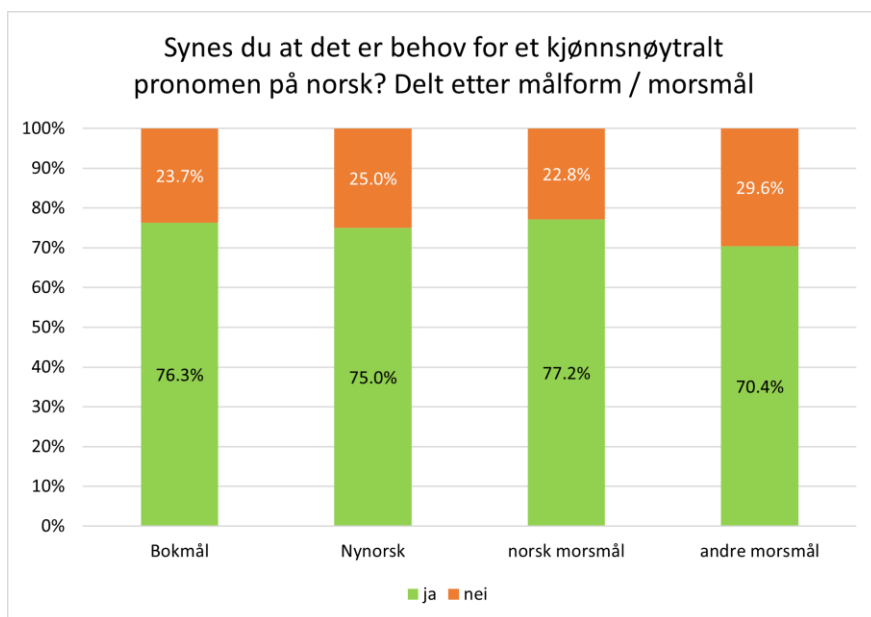

Diagram 17. Holdninger delt etter målform/morsmål

Det framkommer heller ikke noen stor forskjell når det gjelder målform eller morsmål, fra svarene på spørsmålet om syn til behovet for et kjønnsnøytralt pronomen, som er synlig på diagram 17. Bokmål- og nynorskbrukere er enda mer like enn i spørsmål om bruket av «hen» og også forskjellen mellom morsmål blir mindre. Norskspråklige med et annet morsmål er mer negativ til behovet for kjønnsnøytrale pronomen, men det er mulig at morsmålets språk-genealogiske opphav har en større innflytelse her.

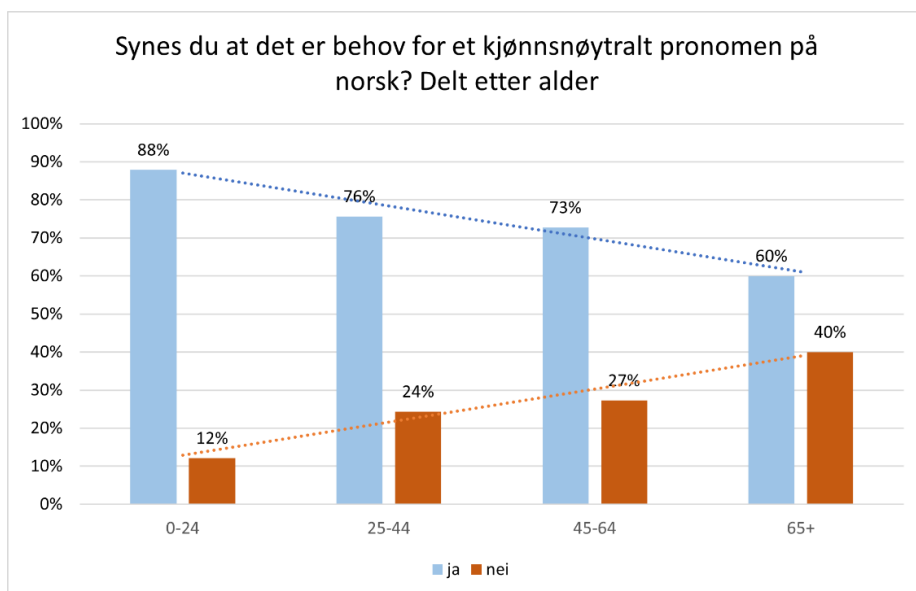

Diagram 18. Holdninger delt etter aldersgruppe

På diagram 18 er oppdelinga etter aldersgruppe synlig, og dette diagrammet er litt mer interessant igjen. Det framkommer en sterk tendens når det kommer til alder. Holdningen til behovet for kjønnsnøytrale pronomen ble mer negativ med alder. Denne tendensen er synlig gjennom alle overganger mellom aldersgrupper. Det synes som åpenhet mot språklig endring blir stadig mindre med alder.

4.4 Andre iakttakelser om resultatene

Fra alle de åpne spørsmåla framkom det også noen bruksområder for «hen», selv om det ikke ble spurt etter. Jeg har delt dem opp etter Lyngfelts og Ledins klassifikasjon inn i kjønnsoverskridene og andre (anonymiserende, ukjent kjønn, ubestemt og generaliserende), fordi på den måten var det enkleste og klareste å gjøre det. Til sammen var det 48 svar for hvilke, det kunne sies at bruksområde var kjønnsoverskridene og 69 svar med andre bruksområder. Det var også en god del sammenfall mellom de svara. Denne tilbøyelighet mot den ikke-kjønnsoverskridende sida avspeiler også funnene fra Lyngfelt og Ledin (Ledin & Lyngfelt, 2013).

To respondentene nevnte også i disse friformete svara, at mangel på enklitisk form var en faktor, som stoppet dem fra å bruke hen så mye. Nemlig kan personlige pronomen på norsk også ha korte former, som kan fester seg på ord før seg. Disse klitiske formene skiller også mellom hankjønn (-n) og hunkjønn (-a) og som et nytt pronomen har «hen» ikke en sånn form (Enger & Kristoffersen, 2000, s. 110).

5 DISKUSJON

Målet med denne oppgaven var å prøve å finne svar på tre spørsmål:

- Hvor ofte og i hvilke kontekster bruker norsktalere pronomenet «hen»?
- Hva er deres grunner til å bruke eller ikke bruket pronomenet «hen»?
- Hva er deres holdninger til pronomenet «hen»?

Dette var utført gjennom en sosiolingvistisk undersøkelse – svara var innsamlet med et spørreskjema og analysert med beskrivende statistikk.

Resultatene fra spørreundersøkelse følger til sammen mønstrer fra Bugge et al. (2024) sin undersøkelse, som var ganske likt i innhold. Kvinnene var mer sannsynlig å svare «ja» på spørsmål om bruket av «hen» og ha mer positive holdninger til kjønnsnøytrale pronomen. Likevel skiller mine resultat seg fra den tidligere undersøkelse, i det at jeg fant en svak aldersmessig tendens når det kommer til holdninger til kjønnsnøytrale pronomen.

Selv om mitt spørsmål om bruket av «hen» var ikke så grundig som Bugge et al. (2024), kan det sies at positive holdninger til og bruket av «hen» har økt fra tida før rettskrivingsvedtaket. Det i sin tur henger sammen med funnene fra Sverige (Gustafsson Sendén et al., 2021; Vergoossen, 2021). Fra min undersøkelse framkom det også, at bruket av «hen» har også konkurranse, med nesten en fjerdedel av respondentene, som svarte at bruker «de» i entall, i kjønnsnøytral betydning.

Utdanningsnivå var ikke blant bakgrunnsspørsmål, selv om det kan være en veldig viktig sosial faktor. En grunn til utelatelse av utdanningsnivå, som bakgrunnsspørsmål var å minimisere antall spørsmål, men også utdelingsmåte- spørreskjemaet var sendt til universiteter – var en del av beslutningen. Derfor er det merkbart at senere var spørreskjemaet også delt i en Facebook gruppe, for å få en bredere oversikt over landet. Men det betyr også at utdanningsnivå er ikke stadig mellom respondentene. Likevel kan det antas et meste av respondentene har eller er i gang med å få høyere utdanning. Med hensyn til dette understreker Bugge et al. (Bugge et al., 2024, s. 2) også i sin artikkel at:

I ein språknormeringsprosess er dei høgskuletilsette ei særleg interessant gruppe fordi dei spelar ei sentral rolle i implementeringa av normendringar, mellom anna gjennom lærarutdanningane og dei helsefaglege utdanningane, og gjennom vidareutviklinga av normer for norsk fagspråk i lærebøker og faglitteratur.

Denne observasjonen stemmer også for min undersøkelse.

Bugge et al. (2024) sin oppdeling av grunnene til «hen» sitt bruk etter Krogsæter (2015) inn i *politisk* og *pragmatisk*, synes jeg er ikke det beste. Klassifisering av det kjønnsoverskridende bruket (Ledin & Lyngfelt, 2013) som *politisk* er etter min mening ikke nyttig eller rettferdig – for ikke binære mennesker er det jo ren pragmatikk og deres identitet bør ikke politiseres videre. På den samme måte er det å kalle det generaliserende bruket t.d. *pragmatisk* jo heller ikke helt sant, når den feministiske historia om det androsentriske generaliserende «han» (Bodine, 1975) er tatt med, for også dette bruket er politisk.

Til tross for det var det også noen svar som var ganske negativt polarisert mot pronomenet og diskursen rundt det. Heldigvis var slike svar en veldig liten minoritet blant respondentene. For eksempel skrev inn en av dem: «Ser ikke noen mening i å bruke konstruerte ord der støtter en ekstrem politisk agenda». Det er ikke klart nettopp hvilken agenda, respondenten mener, men det viser hvor langt diskursen rundt «hen» har kommet. Pronomenet var *konstruert*, men av en svensk lingvist for å gjøre språket mer økonomisk. Jeg synes at, til og med å kalle det feministiske miljøet hvor «hen» populariseres for ekstremt, er et symptom av et stort samfunnsmessig problem.

Heldigvis var det også flere svar som hyllet pronomenet, og sa at det kan være veldig nyttig og tjenlig for språket.

normaliseringen av hen pronomen kan være en enklere måte for spesielt eldre voksne å vende seg til å bruke andre pronomen enn han og hun på folk, siden å bruke de/dem er ofte noe mange har vansker med [...]

En studie har funnet at selve i språk uten grammatisk kjønn eller kjønnete pronomen, kan pronomena ha en androsentrisk konnotasjon (Renström et al., 2023), men jeg synes at nettopp når det kommer til det kjønnsoverskridende bruket, er et ukjønnnet pronomen veldig nyttig. På estetisk har en ikke problem med å *misgender* noen ikke-binære mennesker med pronomen.

Når jeg bestemte meg å dele spørreskjemaet i universitetene, ventet jeg å få et ganske ungt utvalg, særlig fordi jeg syntes at temaet ville vekke mer interesse blant yngre. Men spesielt blant de første respondentene ble deres alder mye høyere enn jeg hadde ventet.

Høyere bruk av og mer positive holdninger til «hen» blant kvinner var også noe jeg hadde forventet basert på pronomenets i stor grad feministisk opphav og bruksprinsipp og dets sammenheng med unge kvinners visste politiske tilbøyeligheter i Norge (Kårvåg Sørensen, 2025). Også forventet jeg at bruket av «hen» ville være mindre i dialektområder bort fra storbyer. Denne forventninga var bekreftet, men i tendensen var ikke veldig sterk.

6 KONKLUSJON

Målet med oppgaven var å undersøke bruket av og holdninger til pronomenet «hen» på norsk. Gjennom et sosiolingvistisk spørreskjema og dets analyse hadde oppgaven som mål å finne ut, hvor ofte bruker norsktalere pronomenet, i hvilke kontekster de gjør det og hva er deres holdninger til pronomenet.

Oppgaven satt pronomenet og diskursen rundt det inn i en bredere kontekst i teori- og bakgrunnsdelen. Kjønn, kjønnsnøytralitet og pronomen ble diskutert og knyttet sammen. Innføring av «hen» inn i det norske språket, er merkbar på grunn av dens likhet med og opphav fra feministiske språkendring i 1970-tallet.

Oppgaven analyserte dataet som var innsamlet med et spørreskjema ifølge beskrivende statistisk metode. Som resultat av analysen ble det klart at kjønn har en stor innflytelse på en persons bruk av pronomenet «hen», og hens holdninger til det. Også alder hadde noen sammenfall med holdninger til behovet for kjønnsnøytrale pronomen, med eldre respondenter litt mer negative til det. Til sammen var det rapporterte bruket av «hen» høyt, og kontekster, der respondentene støter på «hen» er ganske variert. Det framkom også at «hen» har konkurranse fra pronomenet «de» brukt i entall med samme ukjønnnet betydning.

Undersøkelsen bidrar til norsk forskning av pronomenet «hen», siden det er ganske manglende. Mesteparten av forskningen har blitt gjort på svensk og om svensk. Jeg synes at det behov og etterspørsel for et ukjønnnet pronomen på norsk, og at pronomenet «hen» er på vei til normalisering og hverdagsbruk på norsk. Det synes også at konkurransen fra «de» med engelsk som forbildet er sterkt, men at det møter også motstand fra noen talere. Fra det svenske eksemplet framkom det at det tok flere år før «hen» var utbredt og normalisert.

Emnet er sikkert noe som kunne forskes videre, for eksempel med en korpusbasert tilnærming eller spørreskjema med respondenter av mer variert bakgrunn og inferensiell statistikk.

RESÜMEE

TARTU ÜLIKOOL

SKANDINAVISTIKA OSAKOND

Theodor Jaaksoo

Det tredje pronomenet – bruket av og holdninger til «hen» på norsk

Kolmas pronoomen – „hen“-i kasutus ja sellega seotud hoiakud norra keeles

The Third Pronoun – usage of and attitudes towards “hen” in Norwegian

Bakalaureusetöö

2025

Lehekülgede arv: 46

Käesolev töö käsitleb norra keele sooneutraalset kolmanda isiku ainsuse asesõna „hen”. Töö eesmärgiks oli uurida selle kasutust ja inimeste hoiakuid selle suhtes. Uurimisküsimusteks olid:

- Kui tihti ja millistes kontekstides kasutavad norra keele kõnelejad asesõna „hen“?
- Mis põhjustel nad asesõna „hen“ kasutavad või ei kasuta?
- Millised on nende hoiakud asesõna „hen“ kasutamise osas?

Töö teooria- ja taustaosas seatakse sugu, sooneutraalsus ja keel laiemasse konteksti ning käsitletakse seda, kuidas „hen“ keelde tuli ja seda ümbritsevat diskursust esmalt rootsi ja siis norra keeles. Meetodipeatükis kirjeldatakse töö metodoloogilist tausta ja materjale. Töö on iseloomult sotsiolingvistiline uurimus. Ankeetküsitlusega kogutud andmeid analüüsiti, kasutades kirjeldavat statistikat.

Küsimustikku jagati peamiselt erinevates Norra ülikoolides. Kokku oli 176 vastajat, neist kaks kolmandikku naised ja kolmandik mehed, keskmiseks vanuseks oli 40 ning vastajaid oli kõigist peamistest dialektiipiirkondadest. Tulemused näitavad, et suur osa vastajatest (71,6%) kasutab asesõna „hen“, ja seda olenemata vanusest. Analüüsist selgus ka, et asesõna „hen“ kasutus on suurem ja ka hoiakud selle suhtes on positiivsemad naiste seas. Vanusel oli mõningane mõju

suhtumisesse – vanemad vastajad olid sooneutraalse isikliku asesõna vajalikkuse osas mõnevõrra negatiivsemad. Samuti selgus, et asesõnal on konkurentsi. Paljud vastajad ütlesid, et kasutavad asesõna „hen“ asemel mitmuse kolmanda isiku asesõna „de“ ainsuses, samuti sooneutraalse tähenduse ja funktsiooniga.

Töö on norra keele kontekstis oluline, kuna pronomeenit „hen“ on peamiselt uuritud ainult rootsi kontekstis. Kokkuvõttes võib öelda, et sooneutraalse asesõna „hen“ järel on norra keeles vajadus, kuid feministlikust keeleaktivismist tuleneva konnotatsiooni tõttu on sellele ka vastasseisu. Selle asesõna kasutust peaks kindlasti edaspidi veel põhjalikumalt uurima. Lisaks oleks huvitav uurida, kuidas asesõna „hen“ kõrval areneb ka inglise keele eeskujul leviva asesõna „de“ kasutus sooneutraalse funktsiooniga.

Märksõnad: keel ja sugu, sooneutraalsus, ankeetküsitlus, sotsiolingvistika, norra keel

Annotatsioon

Töö uuris ankeetküsitlusega norrakeelse isikulise asesõna „hen“ kasutust ja sellega seotud hoiakuid. Teooria- ja taustaosa käsitleb sugu, sooneutraalsust ja keelt laiemalt ning seab konteksti asesõna „hen“-i tuleku norra keelde rootsi keele näitel. Tulemustest selgus, et suur osa vastajatest kasutab asesõna „hen“, kuigi kasutajaskond on kaldu naiste poole. Samuti olid vanemad vastajad sooneutraalse asesõna vajalikkuse osas mõnevõrra kriitilisemad. Töö on norra kontekstis oluline, kuna asesõna „hen“ on peamiselt uuritud rootsi näitel.

REFERANSELISTE

- Akselberg, G., & Mæhlum, B. (2008). Sosiolingvistisk metode. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland, & H. Sandøy, *Språkmøte—Innføring i sosiolingvistik* (2. utg.). Cappelen Akademisk Forlag.
- Alexandre, F., & Ponsonnet, M. (2013). Descriptive Linguistics. I R. J. McGee & R. L. Warms (Red.), *Theory in social and cultural anthropology: An encyclopedia* (s. 184–187). Sage Publications, Inc.
- Arrighi, L. (2025). The Spectrum of Sex and Gender. *Archives of Sexual Behavior*, 54(10), 3785–3791. <https://doi.org/10.1007/s10508-025-03331-y>
- Bakk Henriksen, A. (2012, mai 18). Trendy med kjønnsløs oppdragelse. *Klikk*. <https://www.klikk.no/foreldre/smabarn/trendy-med-kjonnslos-opdragelse-2378509>
- Beauvoir, S. de. (2000). *Det annet kjønn*. Pax.
- Becker, R., & Glauser, D. (2018). Are Prepaid Monetary Incentives Sufficient for Reducing Panel Attrition and Optimizing the Response Rate? An Experiment in the Context of a Multi-Wave Panel with a Sequential Mixed-Mode Design. *Bulletin of Sociological Methodology/Bulletin de Méthodologie Sociologique*, 139(1), 74–95. <https://doi.org/10.1177/0759106318762456>
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1967). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Anchor Books. <https://archive.org/details/socialconstructi0000pter/mode/2up>
- Bhattacharyya, S. (2024). Sex: The last real binary? *Reproduction and Fertility*, 5(2), e240005. <https://doi.org/10.1530/RAF-24-0005>
- Bijvoet, E. (2013). Språkattityder. I *Sociolingvistik* (2., [oppdaterade] uppl, s. 122–157). Liber.
- Bloomfield, M., & Newmark, L. (1963). *A Linguistic Introduction to the History of English*. Alfred A. Knopf.
- Bodine, A. (1975). Androcentrism in prescriptive grammar: Singular ‘they’, sex-indefinite ‘he’, and ‘he or she’. *Language in Society*, 4(2), 129–146. <https://doi.org/10.1017/S0047404500004607>
- Britannica Editors. (2025, juni 13). *6 Cultures That Recognize More than Two Genders* [Encyclopedia]. Encyclopedia Britannica. Britannica. <https://www.britannica.com/list/6-cultures-that-recognize-more-than-two-genders>
- Bugge, E., Bukve, T., & Myklebust, H. (2024). Pronomenet “hen” praktisk og politisk: Ei undersøkning av meninger blant høgskuletilsette om rettskrivingsendringa i 2022. *Målbryting*, (14). <https://doi.org/10.7557/17.6655>

- Bugge, E., Bukve, T., & Myklebust, H. (2026). Labeling gender across and beyond the binary: Introduction of the gender-neutral pronoun *hen* in Norwegian standard language. *Journal of Language and Sexuality*, 15(1), 50–72. <https://doi.org/10.1075/jls.24033.bug>
- Butler, J. (1999). *Gender Trouble: Feminism and the subversion of identity* (10. anniversary ed). Routledge.
- Corbett, G. G. (2013). Number of Genders. I M. S. Dryer & M. Haspelmath (Red.), *The World Atlas of Language Structures Online*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.13950591>
- Dahl, C. (2018). «Jeg sier ikke at vi skal kalle barna for 'hen' og kle dem i Mao-uniformer» [Master's thesis, Universitetet i Oslo]. <https://nva.sikt.no/registration/019c94f91946-a18a4c56-3d7f-4258-9b5c-069033f89e14>
- Det Norske Akademi for Språk og Litteratur. (u.å.-a). Hen. I *NAOB*. Hentet 12. mai 2026, fra https://naob.no/ordbok/hen_2
- Det Norske Akademi for Språk og Litteratur. (u.å.-b). Ukjønnnet. I *NAOB*. Hentet 12. mai 2026, fra <https://naob.no/ordbok/ukj%C3%B8nnnet>
- Doublet, M.-R. (2018, mars 8). Det grammatiske hen – et kjønnsnøytralt pronomen. *Språkprat*. <https://sprakprat.no/2018/03/08/det-grammatiske-hen-et-kjonnsnøytralt-pronomen/>
- Du spør, vi svarer. (1976). *Språknytt*, 4(1), 15–16.
- Dunås, R. (1966, november 30). Han eller hon. *Uppsala Nye Tidning*.
- Eide, M. L. (2019, januar 3). Hen, men også they, zie, xe og ey – kjønnsnøytrale pronomen i norsk, svensk og engelsk. *Språkprat*. <https://sprakprat.no/2019/01/03/hen-men-også-they-zie-xe-og-ey-kjonnsnøytrale-pronomen-i-norsk-svensk-og-engelsk%ef%bb%bf/>
- Eide, M. L. (2023, april 28). Hen – vårt korte og kontroversielle kjønnsnøytrale pronomen. *Språkprat*. <https://sprakprat.no/2023/04/28/hen-vart-korte-og-kontroversielle-kjonnsnøytrale-pronomen/>
- Enger, H.-O., & Kristoffersen, K. E. (2000). *Innføring in norsk grammatikk: Morfologi og syntaks*. Landslaget for Norskundervisning ; Cappelen.
- Fridtun, K. (2016). Kvar er du, hen. *Samtiden*, 125(1), 10–18. <https://doi.org/10.18261/ISSN1890-0690-2016-01-02>
- Faarlund, J. T., Lie, S., & Vannebo, K. I. (1997). *Norsk referansegrammatikk*. Universitetsforlaget.
- GSS Harmonisation Team. (2020). *Age and date of birth harmonised standard* [Harmonisation standards and guidance]. <https://analysisfunction.civilservice.gov.uk/policy-store/age-and-date-of-birth/>
- Gustafsson Sendén, M., Bäck, E. A., & Lindqvist, A. (2015). Introducing a gender-neutral pronoun in a natural gender language: The influence of time on attitudes and behavior. *Frontiers in Psychology*, 6. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00893>

- Gustafsson Sendén, M., Renström, E., & Lindqvist, A. (2021). Pronouns Beyond the Binary: The Change of Attitudes and Use Over Time. *Gender & Society*, 35(4), 588–615. <https://doi.org/10.1177/08912432211029226>
- Haig, D. (2004). The Inexorable Rise of Gender and the Decline of Sex: Social Change in Academic Titles, 1945–2001. *Archives of Sexual Behavior*, 33(2), 87–96. <https://doi.org/10.1023/B:ASEB.0000014323.56281.0d>
- Hebblethwaite, C. (2011, juli 8). Swedens «gender neutral» pre-school. *BBC*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-14038419>
- «Hen» er offisielt et norsk ord. (2022, juni 17). *NRK Nordland*. https://www.nrk.no/nordland/_hen_-er-offisielt-et-norsk-ord-1.16006855
- Hens oppgang har nått hovrätten. (2012, desember 14). *Språktidningen*. <https://web.archive.org/web/20200924055915/https://spraktidningen.se/blogg/hens-uppgang-har-natt-hovratten>
- Johansen, M. (2022). “Hvorfor tåler vi så dårlig sånne endringer? Er jo ikke akkurat jordas undergang”—En kvalitativ studie av et ordskifte om kjønnsnøytrale yrkestitler [Master’s thesis, NTNU]. <https://hdl.handle.net/11250/3002163>
- Kircher, R., & Zipp, L. (Red.). (2022). *Research Methods in Language Attitudes* (1. utg.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108867788>
- Knudsen, T. (1949). *Pronomen*. Universitetets studentkontor. https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2011011806036
- Kost, R. G., & Correa Da Rosa, J. (2018). Impact of survey length and compensation on validity, reliability, and sample characteristics for Ultrashort-, Short-, and Long-Research Participant Perception Surveys. *Journal of Clinical and Translational Science*, 2(1), 31–37. <https://doi.org/10.1017/cts.2018.18>
- Krogsæter, S. M. (2015). *Hen - et politisk pronomen: En diskursanalyse av kjønnsnøytralt personlig pronomen i norsk* [Master’s thesis]. Universitetet i Bergen.
- Kulbrandstad, L. A. (2015). Språkholdninger. *NOA - norsk som andrespråk*, 30(1–2), 247–283.
- Kårvåg Sørensen, A. (2025, august 27). Store forskjeller på hvordan unge stemmer: – Skremmende. *NRK*. https://www.nrk.no/mr/stortingsvalget-2025_-stor-splid-mellom-unge-menn-og-kvinner---flere-unge-menn-heller-mot-frp-1.17542106
- Ledin, P., & Lyngfelt, B. (2013). Olika hen-syn. Om bruket av hen i bloggar, tidningstexter och studentuppsatser. *Språk och stil*, 23, 141–174.
- Mæhlum, B. (2008). Normer. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland, & H. Sandøy, *Språkmøte—Innføring i sosiolingvistik* (2. utg.). Cappelen Akademisk Forlag.

Nietzsche, F. W. (1969). *On the Genealogy of Morals* (W. Kaufmann, Overs.). Vintage Books. <https://archive.org/details/ongenealogyofmor0000unse/page/n3/mode/2up> (Opprinnelig verk utgitt 1887)

Norrby, C., & Nilsson, J. (2015). Enkät. I S. Boyd & S. Ericsson (Red.), *Sociolingvistik i praktiken: En metodbok* (s. 37–55). Studentlitteratur.

Oxford University Press. (2026). They are, in They, pron., adj., adv., n. I *Oxford English Dictionary*. <https://doi.org/doi.org/10.1093/OED/2035481446>

Papazian, E. (1978). Han og ho: Eit uromantisk oversyn over formene av desse pronomena og bruken av dei i norsk. I I. Frøyset & I. Hoff (Red.), *På leit etter ord: Heidersskrift til Inger Frøyset frå medarbeidarar og studentar* (s. 234–281). Universitetsforlaget. https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2013092406017

Papazian, E. (2024). Forsviner hunkjønn i norsk? *Norsk Lingvistisk Tidsskrift*, (42), 261–295.

Pauwels, A. (2003). Linguistic Sexism and Feminist Linguistic Activism. I J. Holmes & M. Meyerhoff (Red.), *The Handbook of Language and Gender* (1. utg., s. 550–570). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470756942.ch24>

Renström, E. A., Lindqvist, A., Akbas, G., Hekanaho, L., & Sendén, M. G. (2023). Are Gender-Neutral Pronouns Really Neutral? Testing a Male Bias in the Grammatical Genderless Languages Turkish and Finnish. *Journal of Language and Social Psychology*, 42(4), 476–487. <https://doi.org/10.1177/0261927X221146229>

Renström, E. A., Lindqvist, A., & Sendén, M. G. (2022). The multiple meanings of the gender-inclusive pronoun hen: Predicting attitudes and use. *European Journal of Social Psychology*, 52(1), 71–90. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2816>

Rundhovde, G. (1985). Kjønnsnøytralitet og pronomena han og ho. *Mål og makt*, (2), 17–21.

Rødli, E. J. (2019). *”Vi finner jo bare opp alt sammen om språk, så hvorfor ikke finne opp noe som føles bra?” En kritisk diskursanalyse av forholdet mellom pronomenet ”hen”, kjønn og samfunnsendringer* [Master’s thesis, NTNU]. <https://hdl.handle.net/11250/2610081>

Sandøy, H. (2004). Språkstyring og språkendring i Noreg. Politikk eller kulturelt hegemoni? I *Norsk språkråds rapport*, 17–24. <https://sprakradet.no/wp-content/uploads/NYE-VEIER-I-NORSK-SPRAKPOLITIKK.pdf>

Schleef, E. (2013). Written Surveys and Questionnaires in Sociolinguistics. I J. Holmes & K. Hazen (Red.), *Research Methods in Sociolinguistics* (1. utg., s. 42–57). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781394260867.ch3>

Siewierska, A. (2013). Gender Distinction in Independent Personal Pronouns. I M. S. Dryer & M. Haspelmath (Red.), *The World Atlas of Language Structures Online*. Zenodo. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.13950591>

Språkrådet. (2022). *Høringsnotat Forslag til rettskrivningsendringer i bokmål og nynorsk februar 2022*. https://sprakradet.no/om-sprakradet/horinger-og-horingssvar/hoyringer-fra-sprakradet/horing-om-forslag-til-rettskrivningsendringer_frist_25-mars-2022/

Språkrådet og Universitetet i Bergen. (u.å.). «hen». I *Bokmålsordboka*. Hentet 16. mai 2026, fra <https://ordbokene.no/bm/123480>

SSB. (2025, juni 11). *Utdanningsnivå*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/statbank/table/08921>

SSB. (2026a, januar 20). *Kor mange har nynorsk som hovudmål i Noreg?* Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/grunnskoler/artikler/kor-mange-har-nynorsk-som-hovudmal-i-noreg>

SSB. (2026b, mars 5). *Innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrereforeldre>

Stortinget sa nei til et tredje kjønn. (2016, juni 14). *NRK*. <https://www.nrk.no/norge/stortinget-sa-nei-til-et-tredje-kjonn-1.12901627>

Talvik, M., & Salumaa, T. (2018). *Kirjeldava statistika abil kvantitatiivse informatsiooni esitamise dokumentides, aruannetes ja kirjalikes töödes*. Merlecons ja Ko.

Theil, R. (2025). Genus—Grammatikk. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/genus_-_grammatikk

Thorsnæs, G. (2026). Norge—Bosettingsmønster. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/Norge_-_bosettingsm%C3%B8nster

Tjora, A., & Haugseth, J. F. (2024). Sosialkonstruktivisme. I *Store Norske Leksikon*. <https://snl.no/sosialkonstruktivisme>

Torjussen, A. (2015, april 12). «Hen» tas inn i det svenske språket. *NRK Østfold*. https://www.nrk.no/ostfold/_hen_-tas-inn-i-det-svenske-spraket-1.12305546

Triola, M. F. (1989). *Elementary statistics* (4. ed). Benjamin Cummings.

Venås, K. (1992). Pronouns, gender and sex in Norwegian. *International Journal of Applied Linguistics*, 2(2), 179–189. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.1992.tb00032.x>

Venås, K., & Sjøkkeland, M. (2026). Dialekter i Noreg. I *Store Norske Leksikon*. https://snl.no/dialekter_i_Noreg

Vergoossen, H. P. (2021). *Breaking the Binary: Attitudes towards and cognitive effects of gender-neutral pronouns*. Department of Psychology, Stockholm University.

Vergoossen, H. P., Pärnamets, P., Renström, E. A., & Gustafsson Sendén, M. (2020). Are New Gender-Neutral Pronouns Difficult to Process in Reading? The Case of Hen in SWEDISH. *Frontiers in Psychology*, 11, 574356. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.574356>

Vindenes, U. (2015, juni 1). Bør vi begynne å si «hen» i tillegg til «han» og «hun» også i Norge? *Aftenposten Viten*. <https://spraknerderiet.com/2015/08/31/bor-vi-begynne-a-si-hen-i-tillegg-til-han-og-hun-ogsa-i-norge/>

Wittig, M. (1983). The point of view: Universal or particular? *Feminist Issues*, 3(2), 63–69. <https://doi.org/10.1007/BF02685543>

Vedlegg 1. Spørreskjemaet

Norsk bokmål (Norge)

Spørreundersøkelse om kjønnsnøytrale pronomen

Hei! Jeg er Theodor og jeg studerer norsk filologi på Universitetet i Tartu. Jeg er interessert i relasjon mellom språk og kjønn. Mitt morsmål er estisk, som har bare kjønnsnøytrale pronomen, og jeg er derfor spesielt interessert i kjønnsnøytrale pronomen på norsk. Jeg vil være veldig takknemlig om du kan ta 5 minutter for å svare på mitt spørreskjema!

Når du sender inn dette skjemaet, vil det ikke automatisk samle inn opplysninger som navn og e-postadresse, med mindre du oppgir det selv.

* Obligatorisk

- Hvilken dialekt snakker du? *
- ☐ Nordnorsk
- ☐ Trøndersk
- ☐ Vestnorsk
- ☐ Østnorsk
- ☐ Sørlandsk
- ☐ Annet

- Hvilken målform bruker du? *
- ☐ Bokmål
- ☐ Nynorsk

- Er norsk ditt morsmål? *
- ☐ Ja
- ☐ Nei

- Hvor gammel er du? *
-

- Hvilket kjønn identifiserer du deg som? *
- ☐ Kvinne
- ☐ Mann
- ☐ Annen kjønnsidentitet
- ☐ Ønsker ikke å svare

- Hvor ofte støter du på pronomenet «hen»? *
Hver dag	Ofta	Av og til	Sjelden	Aldri
☐	☐	☐	☐	☐

- I hvilken kontekst(er) har du støtt på pronomenet «hen»? *
- ☐ media
- ☐ arbeidssituasjon
- ☐ skole/utdanning
- ☐ (dagligdags) samtaler
- ☐ reklame
- ☐ ingen
- ☐ Annet

- Bruker du selv pronomenet «hen»? Hvorfor eller hvorfor ikke? *
-

- Bruker du andre kjønnsnøytrale pronomen i stedet? Hvilke? *
-

- Synes du at det er behov for kjønnsnøytrale pronomen på norsk? *
- ☐ Ja
- ☐ Nei

- Er det noe du ønsker å legge til? *
-

Send

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Theodor Jaaksoo,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
Det tredje pronomenet – Bruket av og holdninger til «hen» på norsk,
mille juhendaja on Eva Liina Asu-Garcia,
reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli
digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks
Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons'i
litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida,
levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost
ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega
isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Theodor Jaaksoo

22.05.2026

Autorluse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva bakalaureusetöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli maailma keelte ja kultuuride instituudi skandinavistika osakonna lõputööde juhendist ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

/allkirjastatud digitaalselt/

Theodor Jaaksoo

Tartus, 22.05.2026

Lõputöö on lubatud kaitsmisele

Eva Liina Asu-Garcia

Tartus, 22.05.2026